

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ Σ.Τ.Ε.Γ.

ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ»

ΚΟΚΚΩΝΗ ΙΩΑΝΝΑ

A.M. 2003293

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2010

**ΣΤΕΓ(ΦΠ)
Π.576**

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΤΜΗΜΑ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Πρωταρχικά θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον κύριο Μπριντζίκη Διονύσιο, μέλος του Συλλόγου Βιοκαλλιεργητών Ν. Ηλείας, στον κύριο Αργυράκο Γεώργιο, πρόεδρο της Ένωσης Βιοκαταναλωτών Αττικής για τις πολύτιμες πληροφορίες που μου παρείχαν.

Τέλος θα ήθελα να εκφράσω ιδιαίτερα τις ευχαριστίες μου στον καθηγητή μου κύριο Αθανάσιο Παπαγεωργίου για όλη την βοήθεια και την υποστήριξη που προσέφερε.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ.....9

1.2 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ..... 9

1.3 ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ..... 9

1.4 ΣΤΟΧΟΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ..... 11

1.5 ΕΠΙΣΗΜΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ
ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ..... 11

1.6 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ..... 13

1.7 Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ..... 14

1.8 ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΕΣ ΧΩΡΕΣ..... 14

1.9 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ..... 15

1.9.1 ΛΙΠΑΝΣΗ..... 15

1.9.2.ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ..... 17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

2.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ..... 18

2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ..... 19

2.3 ΣΗΜΑΝΣΗ, ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ.....	22
2.3.1 ΑΠΛΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ.....	22
2.3.2 ΣΥΝΘΕΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ.....	22
2.3.2.1. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΛΕΟΝ ΤΟΥ 95%.....	23
2.4 ΕΛΕΓΧΟΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	24
2.5 ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	26
2.6 ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ.....	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ

3.1 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΗΛΕΙΑ.....	30
3.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	33
3.3 ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ.....	34
3.4 Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΒΠ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ.....	39
3.4.1 ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	39
3.4.2 ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΝΑ ΠΡΟΙΟΝ.....	40
3.4.3 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥΣ.....	42
3.5 ΚΑΝΑΛΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ.....	44
3.5.1 ΚΑΝΑΛΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ..	45
3.6 ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΩΝ ΠΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ..	45

3.7 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΕΡΕΥΝΑ	
4.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	57
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	61
ΠΗΓΕΣ ΙΝΤΕΡΝΕΤ.....	63
ΠΑΡΑΤΗΜΑ	
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	64

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί στον πλανήτη μας, βρίσκονται σε συνεχή αλληλεξάρτηση μεταξύ τους όπως και με το περιβάλλον. Για παράδειγμα ένα φυτό, προσηλωμένο σταθερά στην θέση που βλάστησε ο σπόρος του, ζει προσλαμβάνοντας τα απαραίτητα θρεπτικά στοιχεία από το άμεσο θρεπτικό περιβάλλον. Την ανάπτυξή του (την περιορισμένη στα πλαίσια της βλαστικής και αναπαραγωγικής του δυνατότητας) χαλιναγωγούν, από τη μια μεριά παράγοντες βιοτικοί (ζώα και φυτά) κι από την άλλη μεριά, παράγοντες αβιοτικοί (έδαφος, κλιματολογικοί παράγοντες, κ.τ.λ.). Δημιουργείται έτσι ένα πολύπλοκο σύστημα αλληλοεξαρτώμενων παραγόντων, που ονομάζεται Οικολογικό Σύστημα ή Οικοσύστημα.

Η γεωργία είναι η έκφραση της προσπάθειας του ανθρώπου για την εξασφάλιση της τροφής. Η προσπάθεια αυτή γίνεται όλο και πιο έντονη, αν αναλογιστεί κανείς, από τη μια μεριά το πλήθος των ατόμων που πρέπει να διατραφούν και από την άλλη μεριά την σταθερότητα –αν όχι τη μείωση– των εκτάσεων που διατίθενται προς εκμετάλλευση για παραγωγή τροφών.

Η Βιολογική Γεωργία (ΒΓ), είναι η κατάληξη μιας σειράς μελετών και το αποτέλεσμα της ανάπτυξης διαφόρων εναλλακτικών μεθόδων γεωργικής παραγωγής. Καθόλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '50, ο κύριος στόχος, ο οποίος αποδιδόταν στη γεωργία, ήταν να ικανοποιεί, χάρη σε μια πολύ σημαντική αύξηση της γεωργικής παραγωγής, τις άμεσες ανάγκες σε τρόφιμα και να αυξάνει το βαθμό αυτάρκειας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Είναι κατανοητό, επομένως, ότι η ΒΓ δυσκολεύτηκε πολύ να επιτύχει, στο πλαίσιο αυτό, πλατύτερη αποδοχή.

Αντίθετα, στο τέλος της δεκαετίας του '60 και κυρίως η δεκαετία του '70, αντιστοιχούν στην αύξηση της συνειδητοποίησης, σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, στα οποία η ΒΓ θα μπορούσε να δώσει την κατάλληλη απάντηση. Νέοι σύνδεσμοι δημιουργούνται, συγκεντρώνοντας παραγωγούς, καταναλωτές και άλλα άτομα τα οποία ενδιαφέρονται για την οικολογία και για μια περισσότερο στενά συνδεδεμένη με τη φύση ζωή. Οι οργανώσεις αυτές, αναπτύσσουν τις δικές τους συγγραφές υποχρεώσεων, με τους κανόνες παραγωγής που πρέπει να τηρούνται.

Η ουσιαστική ανάπτυξη της ΒΓ, ξεκίνησε τη δεκαετία του '80, με τη συνέχιση της ανάπτυξης νέων μεθόδων παραγωγής, αλλά και της αύξησης του ενδιαφέροντος των καταναλωτών για τα ΒΠ, εξαιτίας της διαφήμισης που προέβαλλε τα θετικά

στοιχεία των βιολογικών προϊόντων σε σχέση με τα συμβατικά, με αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση των εμπορευόμενων βιολογικών προϊόντων.

Ο τομέας της ΒΓ, αυξήθηκε κατά 25% περίπου ετησίως, μεταξύ του 1993 και 1998 και εκτιμάται ότι αναπτύσσεται κατά 30% περίπου ετησίως. Όλη τη δεκαετία του '90 όμως η ανάπτυξη και η εξέλιξη της βιολογικής γεωργίας στο Ευρωπαϊκό τοπίο, ήταν ραγδαία και συνεχίζεται με ακόμα υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, σε ορισμένα κράτη. Μολονότι αντιπροσώπευε μόνο το 3% περίπου της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της Ε.Ε. το 2000, η ΒΓ εξελίχθηκε στην πραγματικότητα σε έναν από τους δυναμικότερους γεωργικούς τομείς στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα παρουσιάζεται σημαντική αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, φθάνοντας στα 75906 στρέμματα.

Η εργασία μας χωρίζεται σε 4 κεφάλαια. Στο πρώτο βλέπουμε την εξέλιξη της βιολογικής καλλιέργειας στην Ελλάδα, αναλύοντας τις αρχές και τους στόχους που διέπουν τη βιολογική καλλιέργεια και γίνεται και μία αναφορά στην ευρωπαϊκή αγορά των ΒΠ και στην φυτοπροστασία τους. Στο δεύτερο κεφάλαιο μιλάμε για τα απλά και τα σύνθετα ΒΠ, τα χαρακτηριστικά τους και την σήμανση που διαθέτουν. Επίσης αναφέρονται συστήματα ελέγχου και πιστοποίησης των προϊόντων ΒΓ. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η ανάπτυξη και η διακίνηση των ΒΠ στο νομό της Ηλείας, μέσα από τα κανάλια διανομής και τους τύπους διάθεσης στο νομό και παρουσιάζονται και τα πιο σημαντικά από τα προβλήματα και τις δυνατότητες που υπάρχουν. Και τέλος στο τέταρτο κεφάλαιο παραθέτουμε έρευνα που διεξήχθη σε πόλεις του νομού για την άποψη του κοινού για τα ΒΠ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Η ΒΓ είναι ένα σύστημα παραγωγής που αποφεύγει ή εξαιρεί ευρέως τη χρήση συνθετικών λιπασμάτων, παρασιτοκτόνων, ρυθμιστών αύξησης και πρόσθετων ζωοτροφών. Για να διατηρήσει την παραγωγικότητα του εδάφους, για να προμηθεύσει θρεπτικά στοιχεία στα φυτά και για να ελέγξει έντομα, ζιζάνια και άλλα παράσιτα η βιολογική γεωργία στηρίζεται, κατά το περισσότερο δυνατό, στις αμειψισπορές, στα φυτικά υπολείμματα, σε οργανικά υπολείμματα που υπάρχουν εκτός του αγροκτήματος και στο βιολογικό έλεγχο των παρασίτων. Η αντίληψη του εδάφους ως ζωντανού οργανισμού που προωθεί και αναπτύσσει τις δραστηριότητες των ωφέλιμων οργανισμών είναι κεντρική σε αυτόν τον ορισμό.

1.2 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Ενώ στη Συμβατική Γεωργία (ΣΓ) χρησιμοποιούνται συνθετικά χημικών εισροών όπως είναι τα λιπάσματα, τα φυτοφάρμακα, τα ζιζανιοκτόνα, τα παρασιτοκτόνα, οι ορμόνες ή οι αυξητικοί παράγοντες, στη ΒΓ όλα τα παραπάνω απαγορεύονται. Επισημαίνεται ότι τα βιοτεχνολογικά μέσα και η χρησιμοποίηση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών θεωρούνται από τη βιολογική μέθοδο παραγωγής ως μέσα αντιοικολογικού προσανατολισμού και απαγορεύεται η χρήση τους.

1.3 ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Η ΒΓ στηρίζεται σε τρεις βασικές αρχές, που αλληλεπιδρώντας μπορούν να δημιουργήσουν ένα αγροτικό παραγωγικό σύστημα.. Οι αρχές αυτές είναι:

1. Η αρχή του μικτού αγροκτήματος

Σύμφωνα με το βιβλίο των Παπαναγιώτου Ε., Μηλιάδου Δ. και Φωτόπουλου Χ. περί Βιολογικής Γεωργικής Φυτικής και Ζωικής παραγωγής ως αρχή του μικτού αγροκτήματος νοείται η παράλληλη παραγωγή φυτικών και ζωικών προϊόντων μέσα στο ίδιο το αγροοικοσύστημα. Για παράδειγμα, τα υπολείμματα μιας καλλιέργειας δίνονται σαν τροφή στα ζώα και η κοπριά των ζώων δίνεται στο χώμα σαν λίπασμα που θα ενισχύσει την ανάπτυξη των φυτών¹.

2. Η αρχή της εναλλαγής των καλλιεργειών

Ως εναλλαγή των καλλιεργειών νοείται εδώ η καλλιέργεια μιας ποικιλίας φυτών μέσα στο αγροοικοσύστημα, με κάποια συγκεκριμένη περιοδικότητα στο χώρο και το χρόνο, ώστε να αξιοποιηθούν διάφορες ευεργετικές αλληλεπιδράσεις. Για παράδειγμα τα βαθύρριζα φυτά χρησιμοποιούνται για την ικανότητα τους να φέρνουν θρεπτικά στοιχεία από βαθύτερα στρώματα του εδάφους στην επιφάνεια και να τα κάνουν διαθέσιμα για τις επόμενες καλλιέργειες.

3. Η αρχή της βελτιστοποίησης του κύκλου των θρεπτικών στοιχείων και της οργανικής ουσίας.

Κάθε μικρό ή μεγάλο αγροοικοσύστημα και κάθε αγροτική περιοχή περιέχουν μια δεδομένη ποσότητα θρεπτικών στοιχείων, σχετικά περιορισμένη. Η χρησιμοποίηση αυτών των θρεπτικών στοιχείων πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο που να οδηγεί στη βέλτιστη εκμετάλλευσή τους. αυτό σημαίνει ότι τα θρεπτικά στοιχεία στο δεδομένο χώρο πρέπει να ανακυκλώνονται και να χρησιμοποιούνται επανειλημμένα με

¹ Παπαναγιώτου Ε., Μηλιάδου Δ. και Φωτόπουλος Χ. (2001) «Βιολογική Γεωργία Φυτική και Ζωική παραγωγή» Πρακτικά Ημερίδας Θεσσαλονίκη, 2 Φεβρουαρίου 2001, Εκδόσεις Αθ.Σταμούλης, σελ. 22-27

διάφορες μορφές. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να λαμβάνεται πρόνοια για ελάχιστη εκροή θρεπτικών στοιχείων από το αγροοικοσύστημα ².

Με την εφαρμογή των αρχών αυτών ο αγρότης επιδιώκει τη βελτίωση των δυνατοτήτων και ενδογενών ιδιοτήτων του οικοσυστήματος.

1.4 ΣΤΟΧΟΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Καθημερινά η ΒΓ επεκτείνεται σε νέους τομείς. Το αντικείμενο διευρύνεται, τα δεδομένα διαφοροποιούνται, οι στόχοι επαναπροσδιορίζονται. Η ΒΓ επιδιώκει:

- Την παραγωγή τροφής υψηλής θρεπτικής αξίας σε επαρκή ποσότητα.
- Την διατήρηση και μακροπρόθεσμη αύξηση της γονιμότητας του εδάφους.
- Τον περιορισμό κάθε μορφής ρύπανσης που προέρχεται από τη γεωργική πρακτική.
- Την αλληλεπίδραση με εποικοδομητικό και ζωτικό τρόπο με όλα τα φυσικά συστήματα.
- Την εκτροφή των ζώων σε συνθήκες που επιτρέπουν την ανάπτυξη των βασικών πλευρών της έμφυτης συμπεριφοράς τους.
- Την εξασφάλιση ικανοποιητικών συνθηκών διαβίωσης εργασίας και αμοιβής για τους παραγωγούς³.

1.5 ΕΠΙΣΗΜΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Η θέσπιση ενός νομοθετικού πλαισίου, φάνηκε ως μέσον, το οποίο θα επέτρεπε στην ΒΓ να βρει τη θέση της, κατά αξιόπιστο τρόπο, στην περιορισμένη αγορά που αποτελούν τα προϊόντα ποιότητας. Μια νομοθετική πλαισίωση - ο

² «Βιολογικές καλλιέργειες, προβλήματα και προοπτικές» (1996) Πρακτικά 2 Ημερίδας 28-29 Φεβρουαρίου. Χανιά, σελ. 33-41

³ Καβαλλάρης Παν. (1998) Πρακτικά Δημερίδας 'Βιολογικά Προϊόντα' Καλαμάτα, σελ 113-125

Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ.2092/92 εγκρίθηκε στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στις αρχές της δεκαετίας του '90. Η κίνηση αυτή, επίσημης αναγνώρισης της ΒΓ, επεκτάθηκε στη συνέχεια σε διάφορες άλλες χώρες και ακολουθήθηκε από πρωτοβουλίες σε διεθνές επίπεδο. Επιπλέον, ο Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2078/92, άνοιγε νέες δυνατότητες οικονομικής στήριξης στη ΒΓ, χάρη στα ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά της.

Το Νοέμβριο του 1998 Η IFOAM (Διεθνής Ομοσπονδία Κινημάτων Βιολογικής Γεωργίας), θέσπισε, , το «Πλαίσιο συγγραφών υποχρεώσεων της βιολογικής γεωργίας και μεταποίησης». Η ομοσπονδία αυτή, η οποία δημιουργήθηκε το 1972, συγκεντρώνει τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις από όλο τον κόσμο στην παραγωγή, την πιστοποίηση, την έρευνα, την εκπαίδευση και την προώθηση της Β.Γ. Οι συγγραφές υποχρεώσεων που δημιούργησε, δεν είναι δεσμευτικές, αλλά αποτελούν οπωσδήποτε έναν «τρόπο αντίληψης», εφόσον συνθέτουν τη σημερινή κατάσταση των μεθόδων παραγωγής και μεταποίησης βιολογικών προϊόντων (ΒΠ).

Η οργάνωση αυτή, δημιούργησε επιπλέον μια περιφερειακή ομάδα, προκειμένου να διατηρήσει έναν διάλογο με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σχετικά με την ανάπτυξη του τομέα της Β.Γ.. Άλλωστε, τον Ιούνιο του 1999, η επιτροπή του Codex Alimentarius της Ε.Ε (Κώδικας Τροφίμων), ενέκρινε τις κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν την παραγωγή, τη μεταποίηση, τη σήμανση και την εμπορία των τροφίμων, που προέρχονται από τη Β.Γ. Οι οδηγίες αυτές, καταρτίζουν τις αρχές της Β.Γ σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, της προετοιμασίας, της αποθεματοποίησης, της μεταφοράς, της επισήμανσης και της εμπορίας των φυτικών προϊόντων. Πρέπει να επιτρέπουν στα κράτη-μέλη, να εκπονούν τη δική τους νομοθεσία με βάση αυτές τις αρχές, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές ιδιομορφίες.

Από το 1999, ο Οργανισμός Επισιτισμού και Γεωργίας του ΟΗΕ (Food and Agriculture Organization-FAO), θέσπισε ένα πρόγραμμα εργασίας στον τομέα της Β.Γ, στόχος του οποίου είναι ουσιαστικά, η ανάπτυξη της Β.Γ στις αναπτυσσόμενες χώρες. Σχετικά με τις λοιπές χώρες, η Ισλανδία, η Νορβηγία και το Λινχενστάιν, δημιούργησαν στο πλαίσιο του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου νομοθεσίες, οι οποίες ευθυγραμμίζονται με την κοινοτική νομοθεσία και συμμετέχουν ως παρατηρητές στις εργασίες διαχείρισης, σε επίπεδο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επιπλέον, απέναντι στην ανάγκη να περιλάβουν το κοινοτικό κεκτημένο

μετά την προσχώρηση, οι χώρες οι οποίες ετοιμάζονται να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, Κύπρος, Μάλτα, Τουρκία), έχουν ήδη αρχίσει μια διαδικασία θέσπισης ίδιων νομοθεσιών της Β.Γ, ευθυγραμμιζόμενες με την κοινοτική νομοθεσία. Άλλωστε, η Αργεντινή, η Αυστραλία, ο Καναδάς, οι ΗΠΑ, το Ισραήλ, η Ιαπωνία, η Ελβετία και άλλες χώρες έχουν ήδη, ή βρίσκονται σε διαδικασία θέσπισης, τις δικές τους ειδικές νομοθεσίες για τη Β.Γ. ⁴

1.6 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η Β.Γ. σημειώνει σημαντική άνοδο στην Ευρώπη. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τη δεκαετία 1987-1997 δεκαπλασιάστηκαν οι εκτάσεις των αγροκτημάτων που καλλιεργούνται με τις αρχές της ΒΓ, ενώ πολλαπλασιάστηκε ο τζίρος των ΒΠ στην αγορά συνολικά και στις 15 χώρες της Ε.Ε. Η αύξηση αυτή είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη ανά χώρα, ανάλογα με την εθνική πολιτική που εφαρμόζεται και ανάλογα ακόμα με τη δύναμη που έχουν σε εθνικό επίπεδο οι φορείς της Β.Γ.

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που συντέλεσαν στη ραγδαία ανάπτυξη της ΒΓ στην Ευρώπη είναι οι εξής:

Η έντονη παρουσία των κινημάτων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η ανάπτυξη της έρευνας των ειδικών επιστημονικών ινστιτούτων στον τομέα της ΒΓ.

Οι κοινές προδιαγραφές (standards).

Η συχνότητα της κατανάλωσης των βιολογικών προϊόντων σε μερικές χώρες όπως τη Δανία. Σουηδία έχει βοηθήσει την εξάπλωση τους στο ευρύ καταναλωτικό κοινό.

⁴ Χρήστος Φωτόπουλος και Αθανάσιος Κρυστάλλης, (2003) *Ο Έλληνας Καταναλωτής Βιολογικών Προϊόντων μια Πανελλήνια Έρευνα Marketing*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα

1.7 Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες η αγορά των ΒΠ είναι πολύ μικρή αλλά αναπτυσσόμενη. Σύμφωνα με τα στοιχεία του International Trade Center (ITC) τα επόμενα χρόνια τα βιολογικά προϊόντα θα έχουν καταλάβει μερίδιο 5-10%. Η Γερμανία αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά ΒΠ στην Ευρωπαϊκή Ένωση Υψηλότερο ποσοστό από το μέσο όρο της Κοινότητας παρουσιάζει η Δανία. Με γοργούς ρυθμούς αναπτύσσεται η αγορά ΒΠ στη Μεγάλη Βρετανία. Σε ευρωπαϊκές χώρες η κατανάλωση συγκεκριμένων προϊόντων έχει ήδη φτάσει το 5% του συνόλου της αγοράς και η περαιτέρω ανάπτυξη της αγοράς θα συμβάλλει στη ανάπτυξη της Β.Γ.

Γενικά το ενδιαφέρον για ΒΠ διατροφής είναι μικρότερο στη Νότια Ευρώπη από ότι στη Βόρεια, με μεγαλύτερη έμφαση στην παραγωγή προϊόντων για εξαγωγή στις βόρειες αγορές.

1.8 ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Η Β.Γ. αποτελεί ένα δυναμικό και σε μερικές χώρες ραγδαία αναπτυσσόμενο τομέα που έρχεται να απαντήσει στα οικολογικά, οικονομικά αδιέξοδα της συμβατικής γεωργίας. Την κατάσταση σε έξι από αυτές τις χώρες παρουσιάζουμε παρακάτω, σύμφωνα με τα στοιχεία της περιφερειακής οργάνωσης της I FOAM (Διεθνής Ομοσπονδία Κινημάτων Βιολογικής Γεωργίας).

ΜΑΛΤΑ. Η ανυπαρξία, πρακτικώς, αγοράς για τα ΒΠ είναι το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι λίγοι βιοκαλλιεργητές. Η τοπική αγορά υφίσταται τον έντονο ανταγωνισμό των φθηνών εισαγωγών όμως τα Μαλτέζικα προϊόντα δεν κινδυνεύουν. Η Μάλτα εξάγει ΒΠ, (πατάτες, κρεμμύδια, πτηνοτροφικά προϊόντα, λαχανικά.)

ΙΣΡΑΗΛ. Τα βασικά είδη που παράγονται βιολογικά είναι οπωροκηπευτικά, εσπεριδοειδή, δημητριακά και κτηνοτροφικά. Από αυτά το 30% προέρχεται από την τοπική αγορά ενώ το υπόλοιπο από εξαγωγές. Παράλληλα υπάρχει μια αναπτυσσόμενη μεταποιητική βιομηχανία ΒΠ που απορροφάει μέρος της παραγωγής.

ΙΣΠΑΝΙΑ. Τα ΒΠ εμφανίζονται στην ισπανική αγορά το 1975 και οι πρώτες εξαγωγές σημειώνονται το 1978. Η κλιματική ποικιλία της χώρας επιτρέπει την

παραγωγή πληθώρας προϊόντων όπως δημητριακά, όσπρια, λαχανικά, ελιές, καρύδια, αρωματικά φυτά καθώς και ζωοτροφές.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ. Η αδυναμία της προσφοράς να καλύψει τη ζήτηση είναι το κυριότερο χαρακτηριστικό της πορτογαλικής αγοράς ΒΠ. Οι παραγωγοί έχουν στη διάθεση τους ένα ευρύ δίκτυο διανομής που ξεκινά από την άμεση πώληση και τις λαϊκές αγορές έως τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς, τα καταστήματα υγιεινής διατροφής και τα σούπερ μάρκετ.

ΙΤΑΛΙΑ. Το 1990 η Ιταλία γνώρισε μία πραγματική έκρηξη της ΒΓ. Η παραγωγή βιολογικών προϊόντων απορροφάται κατά 43% από τις εξαγωγές ενώ η εσωτερική αγορά θεωρείται ακόμα μικρή, τα σούπερ μάρκετ, οι λαϊκές αγορές, τα ειδικευμένα καταστήματα ΒΠ αποτελούν τα κυριότερα κανάλια διάθεσης της παραγωγής. Η ανάπτυξη της έρευνας και της εκπαίδευσης θα συντελέσει στη περαιτέρω ανάπτυξη της ΒΓ.

ΤΟΥΡΚΙΑ. Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής της Τουρκίας προορίζεται για εξαγωγές στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Το 90% των ΒΠ είναι ξηροί καρποί, φαρμακευτικά φυτά και βότανα. Βασικός φορέας της εξέλιξης αυτής είναι η Τουρκική Ένωση του Κινήματος Βιολογικής Γεωργίας (ΕΤΟ)⁵.

1.9 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

1.9.1 ΛΙΠΑΝΣΗ

Στη ΒΓ, η λίπανση είναι μια γεωργική πρακτική που αντιμετωπίζεται με εντελώς διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι στη συμβατική γεωργία. Διαφέρει τόσο στο πώς αντιμετωπίζεται το φυτό και το έδαφος, όσο και στον τύπο των λιπασμάτων που

⁵ Καμπουράκης Εμμ., (2008) «Συστήματα οικολογικής παραγωγής, βιολογική γεωργία και οικολογική φυτοπροστασία», ΔΗΩ

χρησιμοποιούνται. Σε αντίθεση με τη συμβατική -που θεωρεί τα φυτά μηχανές παραγωγής καρπών και το έδαφος ένα υπόστρωμα στο οποίο απλώς στηρίζονται- η ΒΓ αντιμετωπίζει φυτό και έδαφος σαν ένα ζωντανό δυναμικό σύστημα όπου συνυπάρχουν χιλιάδες μορφές ζωής. η λίπανση με οργανικά λιπάσματα μας δίνει:

Εδάφη γόνιμα, με αρκετή οργανική ουσία, μειωμένη παρουσία παθογόνων, πλούσια σε ωφέλιμους οργανισμούς, ιχνοστοιχεία και φυσικά αντιβιοτικά και με αυξημένη ικανότητα συγκράτησης νερού.

Φυτά υγιή, με πλούσιο ριζικό σύστημα, περισσότερο ανθεκτικά τόσο σε προσβολές από παθογόνα, όσο και στις αντίξοες κλιματολογικές συνθήκες.

Παραγωγές ποσοτικά πιο ισορροπημένες με προϊόντα καλύτερης ποιότητας.

Στην ελληνική αγορά κυκλοφορούν αρκετά εγχώρια αλλά και εισαγόμενα συσκευασμένα οργανικά λιπάσματα, τα οποία μπορούμε να τα κατατάξουμε σε επτά κατηγορίες.

Τα κομποστοποιημένα ζωικά υπολείμματα (κοπριές πουλερικών και αιγοπροβάτων).

Προϊόντα γαιοσκωλήκων (κοπριές «μεταβολισμένες» από γαιοσκώληκες).

Κομποστοποιημένα φυτικά υπολείμματα (υπολείμματα καλλιεργειών ή / και βιομηχανίας τροφίμων).

Προϊόντα φυκιών (κομποστοποίηση ή εκχύλισή τους).

Ανεπεξέργαστα ορυκτά (φωσφορικά και καλιούχα πετρώματα).

Επεξεργασμένα ζωικά υποπροϊόντα (οστεάλευρα, κερατάλευρα, πουπουλάλευρα, δερματάλευρα, αιματάλευρα και ιχθυάλευρα).

Προϊόντα ζύμωσης και καλλιέργειας με μικροοργανισμούς ζωικών και φυτικών υπολειμμάτων.

1.9.2. ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Η καταπολέμηση των εχθρών των φυτών πραγματοποιείται σύμφωνα με τις αρχές της ΒΓ, με την εφαρμογή των ακόλουθων μέτρων:

1. Επιλογή των κατάλληλων ειδών και ποικιλιών
2. Καλλιεργητικές μέθοδοι αντιμετώπισης εχθρών και ασθενειών
3. Μηχανικές μέθοδοι καλλιέργειας
4. Βιολογικές μέθοδοι καταπολέμησης των εχθρών των καλλιεργειών
5. Προστασία των φυσικών εχθρών και εντομών

Τα συνθετικά γεωργικά φάρμακα απαγορεύονται.⁶

⁶ Σιδηράς Ν. (1997) «Οργανική λίπανση και αμειψίσπορες», ΔΗΩ- Οργανισμός ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

2.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Τα Βιολογικά Προϊόντα (ΒΠ) διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

1. Τα Μεταλλαγμένα τα οποία είναι προϊόντα γενετικής τροποποίησης. Η τεχνολογία της γενετικής τροποποίησης (γενετική μηχανική) επεμβαίνει και τροποποιεί τα γονίδια και το DNA, το γενετικό υλικό δηλαδή των ζωντανών οργανισμών.
2. Συμβατικά είναι τα προϊόντα που έχουν παραχθεί με την βοήθεια χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και
3. Βιολογικά χαρακτηρίζονται τα προϊόντα εκείνα που παράγονται στις βιολογικές καλλιέργειες χωρίς τη χρήση χημικών φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων ή άλλων ορμονών. Για την καταπολέμηση των επιβλαβών οργανισμών, χρησιμοποιούνται άλλοι ακίνδυνοι οργανισμοί οι οποίοι δρουν παρασιτικά και ελέγχουν τους πληθυσμούς των παθογόνων. Οι αρχές της ΒΓ αποτυπώνονται αναλυτικά στον κανονισμό 2092/91 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην περίπτωση της Βιολογικής Κτηνοτροφίας (ΒΚ), το παραγόμενο προϊόν προέρχεται από ζώα που μεγαλώνουν υπό καθορισμένες συνθήκες και τρέφονται με πιστοποιημένες βιολογικές τροφές. Ένα προϊόν για να είναι βιολογικό πρέπει να πληροί πολύ συγκεκριμένες προϋποθέσεις, τόσο στο στάδιο της παραγωγής και καλλιέργειας, όσο και στο στάδιο της μεταποίησης και τυποποίησης. Ο συνεχής έλεγχος αυτών των σταδίων αποτελεί άλλωστε και το βασικό λόγο για την αυξημένη διατροφική ασφάλεια που προσφέρει το τελικό προϊόν που καταλήγει στο τραπέζι του καταναλωτή.

2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Η κατανάλωση των ΒΠ καθορίζεται από δύο κύριες κατηγορίες παραγόντων, τους θετικούς και τους αρνητικούς. Στους θετικούς συμπεριλαμβάνονται τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους, ενώ αρνητικό παράγοντα αποτελεί η υψηλότερη τιμή τους, σε σχέση με τα Συμβατικά Προϊόντα.

Α) Γιατί βιολογικά προϊόντα διατροφής;

Προάσπιση της υγείας

Στην ΒΓ και στην ΒΚ, άνθρωποι με μεράκι για το αντικείμενο τους επιμένουν στον υγιεινό τρόπο καλλιέργειας και εκτροφής, χρησιμοποιώντας μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον, χωρίς την χρήση χημικών λιπασμάτων, εντομοκτόνων παρασιτοκτόνων και ορμονών. Με αυτό τον τρόπο παράγονται υγιεινά, φυσικά προϊόντα απαλλαγμένα από τοξικές ουσίες οι οποίες παραμένουν και συγκεντρώνονται μέσα από την τροφική αλυσίδα στα τρόφιμα συμβατικής καλλιέργειας και εκτροφής που φθάνουν στο τραπέζι μας.

Υψηλή διατροφική αξία

Τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας, σε σχέση με τα συμβατικά, περιέχουν 20 - 30% λιγότερο νερό και μεγαλύτερες συγκεντρώσεις πρωτεϊνών, βιταμινών, ιχνοστοιχείων, μεταλλικών αλάτων και ενζύμων. Επίσης, τα ΒΠ δεν περιέχουν συντηρητικά, πρόσθετα και διάφορες χημικές ουσίες στην σύνθεσή τους. Είναι η καλύτερη πρόταση για μια ισορροπημένη και φυσική διατροφή.

Καλύτερη γεύση

Η φυσική διαδικασία με την οποία αναπτύσσονται τα ΒΠ, τους επιτρέπει να διατηρούν ανέπαφη την φυσική τους σύσταση, τα θρεπτικά συστατικά και τις βιταμίνες τους. Τον πλούτο αυτό των ΒΠ φανερώνει η μεστή γεύση και το αυθεντικό τους άρωμα.

Σωστή ανάπτυξη των παιδιών

Τα προϊόντα ΒΚ και εκτροφής αποτελούν την καλύτερη πρόταση για την παιδική διατροφή. Οι βιταμίνες, τα ιχνοστοιχεία και τα άλλα θρεπτικά συστατικά που περιέχουν διατηρούνται ανέπαφα, μεταβολίζονται και απορροφώνται καλύτερα από τον οργανισμό, χτίζοντας τα θεμέλια για την γερή ανάπτυξη των παιδιών.

Προστασία του περιβάλλοντος

Οι πρακτικές της ΒΚ είναι τέτοιες που προστατεύουν το περιβάλλον. Με σεβασμό στους ρυθμούς της φύσης, οι βιοκαλλιεργητές συνδυάζουν την παράδοση με την σύγχρονη γνώση, καλλιεργούν σε μικρές εκτάσεις χρησιμοποιώντας μόνο φυσικά λιπάσματα και χωρίς φυτοφάρμακα, προστατεύοντας το έδαφος, την ατμόσφαιρα και τα αποθέματα νερού. Επιπλέον, ενισχύουν την γονιμότητα του εδάφους εναλλάσσοντας τα είδη που καλλιεργούν και επιτρέπουν την φυσική ωρίμανση των καρπών χωρίς να εντατικοποιούν ή να επιταχύνουν την παραγωγή με τεχνητές μεθόδους.

Πραγματική αξία

Η φυσική διαδικασία ανάπτυξης των προϊόντων ΒΚ τους επιτρέπει να διατηρούν ανέπαφη τη φυσική τους σύσταση, τα θρεπτικά συστατικά, τις βιταμίνες και τα ιχνοστοιχεία τους, καθιστώντας τα ανώτερα από τα συμβατικά. Επιλέγοντας λοιπόν ΒΠ, επιλέγουμε έναν αυθεντικό, φυσικό τρόπο διατροφής ο οποίος προασπίζει την υγεία μας, συντελεί στην προστασία του περιβάλλοντος το οποίο αξίζει να το ζήσουμε και να το κληροδοτήσουμε όσο πιο ανέγγιχτο γίνεται στις γενιές που έρχονται.

Πιστοποίηση - εγγύηση

Την αυθεντικότητα των προϊόντων ΒΚ προασπίζει η ίδια η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως απαιτεί ο Ευρωπαϊκός κανονισμός 2092/91, η διαδικασία παραγωγής των προϊόντων ΒΚ και εκτροφής ελέγχεται σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας και της επεξεργασίας τους από αρμόδιους εγχώριους και ξένους οργανισμούς πιστοποίησης. Τα πιστοποιημένα προϊόντα βιολογικής παραγωγής φέρουν πάντα την ένδειξη "βιολογικό προϊόν", το σήμα του οργανισμού που τα πιστοποιεί καθώς και τον ειδικό αριθμό πιστοποίησης.

Β) Είναι ακριβά τα βιολογικά προϊόντα;

Ακριβότερα, γιατί απαιτείται περισσότερη εργασία

Όπως κάθε προϊόν υψηλής ποιότητας που απαιτεί ιδιαίτερη γνώση και προσωπική φροντίδα, έτσι και τα ΒΠ είναι πιο ακριβά από τα συμβατικά. Αυτό δεν είναι πάντα κανόνας και εξαρτάται από το προϊόν, τις καιρικές συνθήκες κ.λπ.. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε αρκετές περιπτώσεις θα βρείτε φρέσκα φρούτα και λαχανικά σε τιμές ίδιες ή και χαμηλότερες από τα συμβατικά όπως συμβαίνει τους θερινούς μήνες με τις βιολογικές ντομάτες.

Στις οργανικές καλλιέργειες απαιτείται περισσότερη εργασία από ό,τι στις συμβατικές. Η απαιτούμενη εργασία εξαρτάται βέβαια από τον βαθμό εκβιομηχάνισης. π.χ., στη Γερμανία έρευνα έδειξε ότι για τα δημητριακά και το γάλα απαιτείται περίπου ίση εργασία και στις δύο καλλιέργειες, ενώ για τις πατάτες, το ξερίζωμα των ζιζανίων με το χέρι στις βιοκαλλιέργειες απαιτεί 100 περισσότερες ώρες τον χρόνο ανά εκτάριο.

Συχνά οι βιοκαλλιεργητές για να καλύψουν τη διαφορά ποσοστού κέρδους αναλαμβάνουν οι ίδιοι την επεξεργασία και τη διάθεση των προϊόντων τους, αυξάνοντας ακόμη περισσότερο τις ώρες εργασίας.

Οι Γερμανοί οινοπαραγωγοί, για να εξισώσουν το εισόδημά τους με αυτό των «συμβατικών» συναδέλφων τους, πωλούν οι ίδιοι το κρασί που παράγουν.

Άλλωστε είναι γεγονός ότι αγοράζοντας ΒΠ, αγοράζετε περισσότερο προϊόν σε αντίθεση με τα συμβατικά τα οποία περιέχουν 20 - 30% περισσότερο νερό στην σύστασή τους. Η συγκέντρωση μεγάλων ποσοτήτων νερού στα συμβατικά προϊόντα οφείλεται καθαρά στην χρήση χημικών λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και άλλων χημικών ουσιών οι οποίες χρειάζονται περισσότερο νερό για να απορροφηθούν.

Διτώς ωφέλιμα για την υγεία αποδεικνύονται τα ΒΠ - ζωτικής και φυτικής προέλευσης. Όπως υπογραμμίστηκε σε ημερίδα από τον γενικό διευθυντή του Ενιαίου Φορέα Ελέγχου Τροφίμων κ. Χρ. Αποστολόπουλο, επιστημονικές μελέτες καταδεικνύουν ότι τα ΒΠ δεν είναι μόνον λιγότερο επιβλαβή για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, αλλά έχουν και μεγαλύτερη θρεπτική αξία, καθώς περιέχουν ουσίες πολύτιμες για τον ανθρώπινο οργανισμό, που στα «συμβατικά» προϊόντα απαντούν σε πολύ μικρές συγκεντρώσεις. Ενδεικτικά, ο κ. Αποστολόπουλος

αναφέρθηκε σε αντιοξειδωτικές ουσίες και ακόμη περισσότερο στα ιχνοστοιχεία, που απαντούν στα ΒΠ σε ποσότητες τετραπλάσιες απ' ό,τι στα κοινά τρόφιμα. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται και στο σαλικυλικό οξύ, που βρίσκεται σε υψηλές συγκεντρώσεις στα βιολογικά λαχανικά και έχει ικανή συμβολή στην πρόληψη καρδιακών και εγκεφαλικών επεισοδίων, αλλά και μορφών καρκίνου.

2.3 ΣΗΜΑΝΣΗ, ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ

2.3.1 ΑΠΛΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ

Για να αναγνωρίζονται τα ΒΠ όταν προωθούνται στην αγορά, έχει καθιερωθεί ένα πλαίσιο κοινοτικών κανόνων σήμανσης και ελέγχου που εγγυάται τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των παραγωγών αυτών των προϊόντων, ενώ ταυτόχρονα εμποδίζεται η ανωνυμία τους στην αγορά.

Η ένδειξη «Βιολογική γεωργία-Συστήματα ελέγχου» δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στα :

Φυτικά μεταποιημένα προϊόντα που περιέχουν λιγότερο από 95% βιολογικά συστατικά.

Γεωργικά προϊόντα που παράγονται κατά την περίοδο μετατροπής από την συμβατική γεωργία.

Ζωικά γεωργικά προϊόντα και στα σύνθετα μεταποιημένα προϊόντα που κυρίως αποτελούνται από ζωικά προϊόντα.

Φυτικά μεταποιημένα ή μη μεταποιημένα προϊόντα που προέρχονται από τρίτες χώρες⁷.

2.3.2 ΣΥΝΘΕΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ

Τα σύνθετα ΒΠ διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες:

⁷ Σιδηράς Ν. (2005) «Βιολογική γεωργία» ΔΗΩ

2.3.2.1. Κατηγορίες πλέον του 95%

Σε αυτά, το 95% τουλάχιστον των συστατικών γεωργικής προέλευσης πρέπει να είναι βιολογικά. Το υπόλοιπο 5% πρέπει να είναι συστατικά μη βιολογικής προέλευσης (συστατικά γεωργικής προέλευσης που δεν παράγονται καθόλου ή παράγονται μη επαρκώς, με βιολογικό τρόπο) είτε συστατικά που περιλαμβάνονται στο παράρτημα VI, τμήμα Γ, του ΚΑΝ.2092/91, ως συστατικά γεωργικής προέλευσης που δεν είναι βιολογικά.

Από την 01/01/93, μόνον τα προϊόντα που είναι σύμφωνα με τον βιολογικό τρόπο παραγωγής και τους βιολογικούς κανόνες μεταποίησης μπορούν να φέρουν στις ονομασίες πώλησής τους ενδείξεις σχετικές με τον βιολογικό τρόπο παραγωγής τους και να χρησιμοποιούν τους όρους που χρησιμοποιούνται σε κάθε Κράτος μέλος.

ΒΠ πλέον του 50%

Σε αυτά τουλάχιστον 50% των γεωργικής προέλευσης συστατικών τους είναι βιολογικά. Στην σήμανση αυτών των προϊόντων επιτρέπεται να γίνεται αναφορά στον βιολογικό τρόπο παραγωγής μόνον στον κατάλογο των συστατικών του προϊόντος. Στην περίπτωση αυτή, τα συστατικά κατατάσσονται με φθίνουσα σειρά βάρους και με όμοιο σχήμα, μέγεθος, χρώμα και είδος γραφής που χρησιμοποιείται για όλα τα συστατικά του προϊόντος.

Τα μεταποιημένα φυτικά προϊόντα που περιέχουν βιολογικά συστατικά σε ποσοστό κάτω του 50% δεν δικαιούνται να φέρουν ένδειξη που να αναφέρεται στον βιολογικό τρόπο παραγωγής.

ΒΠ μετατροπής

Για τα ελεγχόμενα προϊόντα των οποίων οι πρώτες ύλες προέρχονται από εκμεταλλεύσεις που βρίσκονται σε διαδικασία μετατροπής από συμβατική σε ΒΚ, τουλάχιστον 12 μήνες προ της συγκομιδής, επιτρέπεται κατά παρέκκλιση και για μια μεταβατική περίοδο που έληξε την 01/07/95, η σήμανση τους ως βιολογικά με την ένδειξη «σε διαδικασία μετατροπής», με την προϋπόθεση ότι αυτά τα ΒΠ (νωπά και μεταποιημένα), αποτελούνται από ένα μόνον συστατικό γεωργικής προέλευσης. Π.χ. «βιολογικό λάδι σε διαδικασία μετατροπής». Η γραφή της ένδειξης γίνεται με ίδιο

σχήμα, μέγεθος, χρώμα, για να μην παραπλανάται ο καταναλωτής και για να διακρίνονται αυτά τα προϊόντα από τα 100% βιολογικά.

Τα προϊόντα μετατροπής δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν συστατικά για την παρασκευή ΒΠ (π.χ. βιολογικές ελιές μέσα σε λάδι μετατροπής). Επίσης τα μεταποιημένα προϊόντα που περιέχουν περισσότερα του ενός φυτικά συστατικά γεωργικής προέλευσης δεν δικαιούνται σήμανσης μεταβατικής περιόδου.

2.4 ΕΛΕΓΧΟΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Η χρησιμοποίηση του όρου «βιολογικό» για την σήμανση και την διαφήμιση γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής περιορίζεται στα προϊόντα που έχουν παραχθεί σύμφωνα με τις αρχές παραγωγής και τους κανόνες μεταποίησης της Ε.Ε. 1257/99.Κανένα προϊόν δεν διατίθεται στο εμπόριο ως «βιολογικό» χωρίς να ελεγχθεί και να πιστοποιηθεί. Αρμόδιος φορέας πιστοποίησης και έλεγχου ΒΠ στην Ελλάδα είναι το γραφείο ΒΠ του Υπουργείου Γεωργίας, το οποίο έχει αναγνωρίσει ιδιωτικούς φορείς που ελέγχουν τους παραγωγούς, μεταποιητές και εμπόρους. Τα ελληνικά προϊόντα που παράγονται με τις μεθόδους της ΒΓ ελέγχονται και πιστοποιούνται από πέντε, προς το παρόν, φορείς εξουσιοδοτημένους από το υπουργείο της γεωργίας:

1. Q WAYS ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ Α.Ε : Ο Φορέας Πιστοποίησης Διαδρομές Ποιότητας Α.Ε. QWays, ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 2005. Είναι ο πρώτος Φορέας που αδειοδοτήθηκε μετά από πολλά χρόνια στο χώρο του Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων, στις 20 Δεκεμβρίου 2005. Στον Φορέα χορηγήθηκε από τον Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π., ο κωδικός αριθμός ΕΛ-04-ΒΙΟ. Είναι διαπιστευμένος από το Ε.Σ.Υ.Δ. (Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης Α.Ε.) ως Φορέας Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων με το Πιστοποιητικό Διαπίστευσης Αρ. 314 (κατά ΕΛΟΤ EN 45011). Η δραστηριοποίηση του Φορέα Ελέγχου και Πιστοποίησης «Διαδρομές Ποιότητας – QWays», ενός νέου και δυναμικού Φορέα, συμβάλλει δημιουργικά, τόσο στην ποιοτική και ποσοτική ανάπτυξη του χώρου της ΒΓ, όσο και στην διαμόρφωση ενός «εναλλακτικού» γεωργικού και καταναλωτικού προτύπου.

2. το Ινστιτούτο Ελέγχου Βιολογικών Προϊόντων (ΒΙΟΕΛΛΑΣ Α.Ε) : Αποτελεί εγκεκριμένο Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης για προϊόντα ΒΓ και ΒΚ. Το

ΒΙΟΕΛΛΑΣ ιδρύθηκε το 2001 ως Ανώνυμη Εταιρεία από μέλη και προσωπικό του Συλλόγου Οικολογικής Γεωργίας Ελλάδας Σ.Ο.Γ.Ε που ιδρύθηκε το 1985 και εγκρίθηκε το 1993 ως ο πρώτος Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης.

3. τον Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας (ΔΗΩ) : Ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1993 και είναι Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία. Βασικός στόχος και σκοπός του Οργανισμού είναι η πιστοποίηση προϊόντων ΒΓ. Στους σκοπούς του Οργανισμού συμπεριλαμβάνεται και κάθε άλλη δράση ή ενέργεια που συμβάλλει στην ανάπτυξη και διάδοση της ΒΓ, αλλά και γενικότερα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προστασία της υγείας των καταναλωτών. Το όνομα ΔΗΩ αναφέρεται στη Δήμητρα, την αρχαία θεά της γεωργίας. Εγκριθεί από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με την απόφαση αριθμ. 372782, της 21ης Ιουλίου 1993, η οποία ανανεώθηκε με την απόφαση αριθμ. 240901, της 26ης Φεβρουαρίου 2002 του Υπουργού Γεωργίας, ως επίσημος φορέας Ελέγχου και Πιστοποίησης των Βιολογικών Προϊόντων.

4. τον Οργανισμό Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (AGROCERT) : Ο Οργανισμός (Ο.Π.Ε.Γ.Ε.Π.), με διακριτικό τίτλο AGROCERT είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων που λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος υπό την εποπτεία του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων (Ν.2637/98).

5. την ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΠΕ με έδρα την Αλεξάνδρεια Ημαθίας : Έλεγχος και πιστοποίηση των παραγομένων ΒΠ σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού 2092/91, πρωτογενών και μεταποιημένων. Ελέγχονται 80 παραγωγοί στη βόρεια Ελλάδα. Συμμετέχει σε εξειδικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα (όπως το "πρόγραμμα λιπασματοποίησης βιομηχανικών αποβλήτων" το 1994-95). Σχετικά με την τεχνική των βιοκαλλιεργειών και την οικολογικοποίηση της αγροτικής παραγωγής και της ζωής στην ύπαιθρο γενικότερα διοργανώνει διαλέξεις σχετικά με την αλλαγή της στάσης των καταναλωτών προς την κατεύθυνση της ζήτησης ΒΠ

Τα ΒΠ επισημαίνονται από τον φορέα με ετικέτα που γράφει "προϊόν βιολογικής γεωργίας" όταν το προϊόν παράγεται 3 και επιπλέον χρόνια με τις αρχές της ΒΓ ενώ η ένδειξη "προϊόν βιολογικής γεωργίας σε μεταβατικό στάδιο" σημαίνει ότι το προϊόν παράγεται μόνο 1 ή 2 χρόνια σύμφωνα με τις αρχές της ΒΓ.

Οι έλεγχοι είναι:

1. Επιτόπιοι στο χώρο καλλιέργειας και αποθήκευσης
2. Λογιστικοί στα παραστατικά διακίνησης
3. Δειγματοληπτικοί χημικού τύπου στις μεγάλες παρτίδες διακίνησης και
4. Στα υποχρεωτικά ημερολόγια εργασιών του παραγωγού⁸

2.5 ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης έχουμε πληθώρα πιστοποιητικών οργανισμών, σαν αποτέλεσμα των διαφορετικών προσεγγίσεων, σχολών, αντιλήψεων που έχουν αναπτυχθεί στο χώρο της ΒΓ. για δεκαετίες τώρα. Ακόμα και μετά την ψήφιση του 2092/91 οι πιο σοβαροί και ιστορικοί οργανισμοί πιστοποίησης εξακολουθούν να λειτουργούν και με τους δικούς τους κανονισμούς, οι οποίοι συνήθως είναι όχι μόνο αρτιότεροι, αλλά και αυστηρότεροι.

Αυτό που ισχύει, και δικαίως, στην πράξη, είναι ο καν.2092/91 να θεωρείται σαν το ελάχιστο των προϋποθέσεων που θα πρέπει να τηρείται, αλλά το καθαυτό σήμα ποιότητας και εγκυρότητας να είναι το όνομα και το σήμα κάθε πιστοποιητικού οργανισμού, όπως αυτό έχει κατοχυρωθεί στη συνείδηση του καταναλωτή για χρόνια τώρα. Ειδικότερα:

Αναγνωρισμένοι οργανισμοί με βάση τον καν. 2092/91 είναι: 3 στο Βέλγιο, 2 στη Δανία, 52 στη Γερμανία, 5 στην Ελλάδα, 2 στην Ισπανία, 4 στη Γαλλία, 4 στην Ιρλανδία, 7 στην Ιταλία, 3 στο Λουξεμβούργο, 1 στην Ολλανδία, 2 στην Πορτογαλία και 7 στη Μεγάλη Βρετανία. Θα πρέπει ν' αναφέρουμε ότι κάποιοι από τους εγκεκριμένους οργανισμούς στην πράξη είτε υπολειτουργούν είτε δε λειτούργησαν καθόλου, οπότε ο συνολικός αριθμός τους είναι μικρότερος.

⁸ Giuseppe Rama,(2008) «βιολογικά φρούτα και λαχανικά», Φιλούδας

Ακόμη υπάρχουν περιπτώσεις οργανισμών με παραρτήματα σε περισσότερες από μια χώρες, ή οργανισμών που περιορίζουν τη δράση τους σε λίγους συνεταιρισμούς παραγωγών, οι οποίοι συνήθως είναι και τα μέλη τους. Από όλες τις χώρες της Ε.Ε., μόνο στην Ολλανδία το σύστημα είναι μέχρι τώρα τουλάχιστον, με αρκετές ιδιομορφίες, ημικρατικό, ενώ στην Ισπανία ισχύει ένα ιδιαίτερο περιφερειακό ημικρατικό σύστημα.

Σε όλες τις άλλες χώρες έχουν χορηγηθεί εγκρίσεις κυρίως στους προϋπάρχοντες της κοινής ευρωπαϊκής νομοθεσίας οργανισμούς πιστοποίησης, οι οποίοι και αποδεδειγμένα διαθέτουν την ικανότητα, τις γνώσεις και τις εγγυήσεις για να λειτουργήσουν αξιόπιστα.

2.6 ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Σε αντίθεση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα δεν είχε μέχρι πρόσφατα σύστημα ελέγχου και πιστοποίησης των προϊόντων ΒΓ. Το 1991 ιδρύθηκε το Γραφείο Βιολογικών Προϊόντων φυτικής προέλευσης που εντάχθηκε, στη Διεύθυνση Μεταποίησης-Τυποποίησης και Ποιοτικού Ελέγχου Γεωργικών Προϊόντων φυτικής παραγωγής της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας. Ανάμεσα στις αρμοδιότητες του είναι:

Η προώθηση της διαδικασίας, των θεσμικών ρυθμίσεων και των όρων παραγωγής της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα

Η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής (ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 2092/91) και

Η εκπροσώπηση του Υπουργείου Γεωργίας στα όργανα της Ε.Ε. και των διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με θέματα ΒΓ

Το Γραφείο Βιολογικών Προϊόντων είναι επίσης η Εθνική Αρχή Ελέγχου σε θέματα βιολογικής γεωργίας. Παράλληλα λειτουργεί μια μόνιμη Επιτροπή Βιολογικής Γεωργίας η οποία ασχολείται με θέματα όπως:

Καθορισμός των προδιαγραφών των οργανισμών πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων

Έγκριση των αδειών λειτουργίας τους και επιβολή ποινών σε περιπτώσεις παραβάσεων

Προώθηση των προσπάθειών για την ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας.

Τα παραπάνω όργανα αποτελούν το εθνικό πλαίσιο του συστήματος πιστοποίησης της βιολογικής γεωργίας.

Ο έλεγχος και η πιστοποίηση εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια από την παραγωγή του προϊόντος μέχρι τη διάθεση του στον τελικό καταναλωτή ενώ ο κάθε επιχειρηματίας είναι υποχρεωμένος να κοινοποιεί την δραστηριότητα του στην αρμόδια αρχή. Τεχνικά ο έλεγχος είναι μια εξαιρετικά απαιτητική και λεπτομερής πράξη, η οποία ξεκινάει από την περιγραφή της κατάστασης του κτήματος, του προγράμματος καλλιεργειών, των ελέγχων των λογιστικών στοιχείων και των συνοδευτικών εγγράφων μέχρι τον έλεγχο των εργαστηριακών αναλύσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ

Η ΒΓ εμφανίζεται στη χώρα μας στις αρχές της δεκαετίας του '80. Συγκεκριμένα με την παραγωγή σταφίδας στο Αίγιο το 1984 για πρώτη φορά δόθηκε σε ελληνικό προϊόν πιστοποίηση από Ολλανδικό πιστοποιητικό οργανισμό. Στις αρχές της δεκαετίας του '90 η ΒΓ επεκτείνεται τόσο σε προϊόντα όσο και σε περιοχές. Έτσι έχουμε παραγωγή εσπεριδοειδών στη Λακωνία, αμπελοκαλλιέργεια στη Νάουσα, ακτινίδια στη Κρύα Βρύση. Το ενδιαφέρον ολοένα και μεγαλώνει καθώς τα περισσότερα από αυτά τα προϊόντα, τα οποία ελέγχονται και πιστοποιούνται από ευρωπαϊκούς οργανισμούς, βρίσκουν πολύ καλή εμπορική διέξοδο σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Το 1993, με την εφαρμογή του κοινοτικού κανονισμού 2092/91 για τη ΒΓ, αποτελεί χρονιά ορόσημο στην ανάπτυξη και επέκταση της ΒΓ. Τη χρονιά αυτή αρχίζει η επίσημη καταγραφή της βιοκαλλιέργειας στην Ελλάδα. Το 1996 παρατηρείται η μεγαλύτερη αύξηση των στρεμμάτων των βιοκαλλιεργούμενων εκτάσεων 119%, όπου άρχισε να εφαρμόζεται στη χώρα μας ο κανονισμός 2078/92 της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορά τις επιδοτήσεις για την παραγωγή ΒΠ. Το 1998 ο ρυθμός αύξησης των εκτάσεων των ΒΠ ήταν 52% , ένα ποσοστό αρκετά σημαντικό αν λάβουμε υπόψη ότι αυξήθηκε σημαντικά ο απόλυτος αριθμός της συνολικής έκτασης η οποία εντάσσεται στην ΒΓ. Το 1998 η συνολική έκταση αντιστοιχεί στο 0,44% της συνολικά καλλιεργούμενης έκτασης στην Ελλάδα. Το ποσοστό αυτό, σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ε.Ε. είναι από τα χαμηλότερα. Αντιθέτως όμως ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης που παρατηρείται στη χώρα μας είναι από τους μεγαλύτερους στην Κοινότητα. Σύμφωνα με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης ο ρυθμός αύξησης των εκτάσεων στο 2005 ήταν 55% ποσοστό που αναπερώνει ακόμα περισσότερο τις ελπίδες της εγχώριας βιολογικής παραγωγής. Ο ρυθμός αυτός παρουσιάζει μια ελαφρά επιβράδυνση το 2006 φτάνοντας το 48% ενώ το 2007 αγγίζει το 50% και παρουσιάζει το 2008 ακόμα μεγαλύτερη αύξηση της τάξης του 57%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΣΙΜΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ
ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

: ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ

1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
:	6831	1039	:	65555	192190	202799	206205	182848	174724	266745

ΠΗΓΗ : EUROSTAT (19/03/2010)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ(%)

2000	2003	2005	2007
0,6	6,2	3,2	4

ΠΗΓΗ : EUROSTAT (21/04/2010)

3.1 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΗΛΕΙΑ

Ο Νομός Ηλείας παρουσιάζει πολλές δυνατότητες για την ανάδειξη και αύξηση της παραγωγής ΒΠ. Ιδιαίτερα στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές του Νομού τα εδαφολογικά, διαρθρωτικά πλεονεκτήματα και η παραδοσιακή άσκηση της γεωργίας προσεγγίζουν σε μεγάλο βαθμό τον ενδεδειγμένο τρόπο παραγωγής των ΒΠ. Με βάση τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη μας τη γεωμορφολογία αλλά και τις κλιματικές συνθήκες θα περίμενε κανείς ο Νομός Ηλείας να βρίσκεται στις πρώτες θέσεις των καλλιεργούμενων βιολογικών εκτάσεων. Δυστυχώς μόνο τα

τελευταία χρόνια ο νομός έχει αρχίσει να κάνει μικρά αλλά σταθερά βήματα στην ανάπτυξη της ΒΓ τόσο στο φυτικό όσο και στο ζωικό κεφάλαιο.

Σήμερα με βάση τα στοιχεία της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας (υπογεγραμμένες συμβάσεις) 241 παραγωγοί έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα της ΒΓ με 12.810,5 στρέμματα. Από τα στοιχεία της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας είναι φανερή η σημαντική άνοδος τόσο των εκτάσεων όσο και του αριθμού των βιοκαλλιεργητών τόσο το 2006 όσο και το 2007. Προφανώς η εντεινόμενη βιομηχανοποίηση της παγκόσμιας αγοράς τροφίμων σε συνδυασμό με τα διατροφικά «σκάνδαλα» των τελευταίων χρόνων είχε σαν αποτέλεσμα τη σημαντική στροφή μερίδας γεωργών σε ένα διαφορετικό τρόπο παραγωγής ικανοποιώντας τις συνεχώς αυξανόμενες τάσεις των καταναλωτών για ένα πιο φυσικό τρόπο διατροφής.

Από το σύνολο των βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων κυρίαρχη η καλλιέργεια της ελιάς και ακολουθούν οι ετήσιες καλλιέργειες (αροτραίες, αραβόσιτος) και η μηδική. Στο πρόγραμμα της ΒΚ με βάση τα στοιχεία της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας (υπογεγραμμένες συμβάσεις) έχουν ενταχθεί 13 παραγωγοί με 3.061 αιγοπρόβατα, 17 χοιρομητέρες και 9.550,5 στρέμματα βιολογικών βοσκοτόπων. Σημαντική αύξηση του αριθμού τόσο των ζώων όσο και των στρεμμάτων βιολογικών βοσκοτόπων παρουσιάστηκε το 2005 όπου εντάχθηκαν στο πρόγραμμα 6 νέοι παραγωγοί και αναπροσάρμοσαν τις συμβάσεις τους και οι άλλοι 7 παραγωγοί (αύξηση 20%), οι οποίοι είχαν ενταχθεί το 2003.

Ο Σύλλογος Βιοκαλλιεργητών Ηλείας ιδρύθηκε το 1996 με πρόεδρο τον Ανδρέα Βαρότσο και 27 βιοκαλλιεργητές - μέλη. Από το 1996 μέχρι σήμερα ο σύλλογος έχει κάνει αρκετά βήματα προς της οργάνωση της βιοκαλλιέργειας στο νομό Ηλείας με αποτέλεσμα να είναι σήμερα πιστοποιημένοι 120 βιοκαλλιεργητές.

Ανάμεσα στις δράσεις του Συλλόγου είναι:

Η δημιουργία επιστημονικής Ομάδας για την παροχή υπηρεσιών στους βιοκαλλιεργητές.

Η δημιουργία συνεταιρισμού για την προώθηση και εμπορία των προϊόντων μας

Από το 2002 έχει δημιουργηθεί η Ένωση Βιοκαλλιεργητών Ν. Ηλείας για την προώθηση της βιοκαλλιέργειας στον Νομό.

Έχουν πραγματοποιηθεί ημερίδες με θέμα τη βιοκαλλιέργεια και εκπαιδευτικές εκδρομές σε εκθέσεις και αγροκτήματα

Ο Σύλλογος έχει λάβει μέρος σε εκθέσεις Βιολογικών προϊόντων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Τα κύρια παραγόμενα προϊόντα του Συλλόγου είναι το ελαιόλαδο, το κρασί, η κορινθιακή σταφίδα, τα εσπεριδοειδή, τα καρπούζια, τα πεπόνια και τα κηπευτικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΚΥΡΙΑ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

ΟΜΦΑΛΟΦΟΡΑ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ:	2.500.000 kg
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ ΣΑΓΚΟΥΪΝΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΟ:	500.000 kg
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ ΒΑΛΕΝΤΣΙΑ:	750.000 kg
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ:	500.000 kg
ΛΕΜΟΝΙΑ:	200.000 kg
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ:	150.000 kg
ΕΛΙΕΣ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΕΣ:	50.000 kg
ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ:	500.000 kg
ΤΥΡΙ ΦΕΤΑ:	200.000 kg
ΚΡΑΣΙ:	300.000 kg
ΣΤΑΦΙΔΑ:	150.000 kg

Πηγή : Ένωση Βιοκαλλιεργητών Ν. Ηλείας (2010)

Κύριος σκοπός των δύο οργανώσεων είναι η διάδοση της ΒΓ στην ευρύτερη περιοχή. Οι βιοκαλλιεργητές της περιοχής, σε συνεργασία με τις μονάδες επεξεργασίας και τυποποίησης που βρίσκονται στη Δυτική Ελλάδα προσφέρουν μια μεγάλη γκάμα από βιολογικά προϊόντα όπως: εσπεριδοειδή, ακτινίδια, ελιές, έξτρα παρθένο ελαιόλαδο, ροδάκινα, βερίκοκα, σταφύλια, κηπευτικά, λαχανικά, τυροκομικά προϊόντα, κρέας, κρασί κτλ.

Η αποτελεσματικότητα των προαναφερόμενων δράσεων των δύο Οργανώσεων, εκτός των άλλων, είναι δυνατόν να διαπιστωθεί και από την ανάπτυξη της ΒΓ και ΒΚ στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Αριθμός Βιολογικός Καλλιεργούμενων Στρεμμάτων / Νομό (Στρέμματα)

Νομός	1997	1999	2001	2003
Αιτ/νια	1.782	6.226	27.394	37.671
Αχαΐα	23.589	23.020	22.873	23.069
Ηλεία	1.093	1.928	5.006	7.313
Σύνολο	26.464	31.174	55.273	68.053

Πηγή : Ένωση Βιοκαλλιεργητών Ν. Ηλείας

3.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο τομέας της ΒΓ βρίσκεται σε ραγδαία ανάπτυξη. Παρακάτω αναφέρουμε τους σημαντικότερους παράγοντες που συνετέλεσαν στην ανάπτυξη αυτή.

Στα πρώτα στάδια της ΒΓ, ουσιαστικό ρόλο έπαιξε ο εξαγωγικός χαρακτήρας που είχε σε έντονο βαθμό. Τα προϊόντα που κατά προτίμηση καλλιεργήθηκαν είναι αυτά

που εύκολα μπορούν να αποθηκευτούν και να μεταφερθούν σε μεγάλες αποστάσεις αλλά και προϊόντα που είχαν κάποια φήμη στη συμβατική αγορά του εξωτερικού.

Στη συνέχεια τα πράγματα αλλάζουν, καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας είναι τα εξής στοιχεία:

Η τεχνογνωσία παραγωγής

Τα προγράμματα οικονομικής ενίσχυσης των βιοκαλλιεργητών

Η αγορά των βιολογικών προϊόντων και η δυνατότητα πώλησης σε ικανοποιητικές τιμές

Τα τρία αυτά στοιχεία είναι στενά συνδεδεμένα και αλληλοεξαρτώμενα μεταξύ τους. Ανάλογα με το προϊόν, τη χρονική περίοδο, ακόμα και την περιφέρεια υπερισχύει κατά περίπτωση κάποιο στοιχείο αλλά πάντοτε παραμένει σημαντικός ο ρόλος όλων.

3.3 ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Η εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) 2092/91 ξεκίνησε στη χώρα μας τον Ιούλιο του 1993, με τις αποφάσεις του Υπουργού Γεωργίας υπ. αριθμ. 372781 και 372782 (ΦΕΚ 568/Β/30.7.1993) για τη χορήγηση αδείας λειτουργίας στους Οργανισμούς Ελέγχου και Πιστοποίησης Προϊόντων Φυτικής Προέλευσης.

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο σε ό,τι αφορά τις επιταγές του παραπάνω κανονισμού προσδιορίζεται με την Κοινή Διυπουργική Απόφαση των Υπουργών Γεωργίας και Εθνικής Οικονομίας υπ. αριθμ. 332221/11.01.2001 (ΦΕΚ 10Β'), με θέμα τον καθορισμό συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του κανονισμού 2092/91 στη χώρα μας και τη μετέπειτα τροποποίησή της (Διυπουργική απόφαση υπ. αριθμ. 381Β'/06.04.2001). Σύμφωνα με αυτήν την απόφαση, το Υπουργείο Γεωργίας εγκαθιστά στο εξής σύστημα ελέγχου παραγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας. Όλες οι λεπτομέρειες εφαρμογής και εναρμόνισης του κανονισμού 2092/91 ρυθμίζονται από την ΚΥΑ 245090/06.

Η εφαρμογή του Κανονισμού 2078/92 ξεκίνησε στη χώρα μας το 1996 με την εκπόνηση του προγράμματος «Βιολογικής Γεωργίας». Το πρόγραμμα εγκρίθηκε με τη Διυπουργική Απόφαση υπ. αριθμ. 202/394999/04.01.1996, των Υπουργών Γεωργίας και Οικονομικών, προέβλεπε δε την οικονομική ενίσχυση των βιοκαλλιεργητών για τα έτη 1995 (αναδρομικά), 1996 και 1997. Για τα τρία αυτά έτη η κατανομή των πόρων για τη βιολογική γεωργία αφορούσε συνολικά την επιδότηση 60.000 στρεμμάτων, τα οποία απορροφήθηκαν στο σύνολό τους, ενώ επιπλέον διανεμήθηκαν αναδρομικά και επιδοτήθηκαν άλλα 12.000 στρέμματα.

► Απόφαση 233/2001: Εφαρμογή του προγράμματος «Βιολογική Γεωργία» του αγροπεριβαλλοντικού μέτρου του εγγράφου προγραμματισμού αγροτικής ανάπτυξης 2000-2006-Καν.ΕΕ 1257/99.

Οι στόχοι του προγράμματος αφορούν τη μείωση της ρύπανσης που προκαλεί η γεωργία, την προστασία της άγριας χλωρίδας και πανίδας, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας των αγροτικών οικοσυστημάτων και του αγροτικού τοπίου, την αειφορική διαχείριση των εδαφικών πόρων, την προστασία της δημόσιας υγείας, τη δημιουργία σταθερών νησίδων βιοκαλλιέργειας, μέσα από μικρές οικονομίες κλίμακας, σχετικά ομοιόμορφη κατανομή σε εθνικό επίπεδο, ώστε το πρόγραμμα να λειτουργήσει ως πρόγραμμα επίδειξης.

Δικαιούχοι του προγράμματος μπορούν να είναι φυσικά πρόσωπα κάτοχοι γεωργικής εκμετάλλευσης ή νομικά πρόσωπα που είναι κάτοχοι και άμεσα υπεύθυνοι για τη διαχείριση της εκμετάλλευσης. Ο κάτοχος μπορεί να είναι ιδιοκτήτης της εκμετάλλευσης ή να την εκμεταλλεύεται με οιαδήποτε μορφή μίσθωσης (τότε πρέπει να προσκομίσει ενοικιαστήριο συμβόλαιο διάρκειας 5 χρόνων). Ο δικαιούχος υποχρεούται να εντάξει στο πρόγραμμα το σύνολο των αγροτεμαχίων της εκμετάλλευσής του, τα οποία εμπίπτουν εντός των ζωνών γεωγραφικής εφαρμογής, εφόσον η έκτασή τους δεν υπερβαίνει τα 8 στρέμματα προκειμένου περί κηπευτικών και τα 20 στρέμματα για τις λοιπές καλλιέργειες. Εφόσον η έκταση είναι μεγαλύτερη, πρέπει να εντάξει έκταση τουλάχιστον ίση με τα ως άνω μεγέθη.

► Απόφαση 2478/2000: Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής.

► Καθορισμός συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Καν. ΕΟΚ 2092/91

του Συμβουλίου «περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».

► Απόφαση 428/2001: Εφαρμογή του αγροπεριβαλλοντικού μέτρου του εγγράφου προγραμματισμού αγροτικής ανάπτυξης 2000-2006-Καν. ΕΕ 1257/99.

Οι βιοκαλλιεργητές μπορούσαν να κάνουν αίτηση για οικονομική ενίσχυση πενταετούς διάρκειας και να υποβάλλουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά από την άνοιξη του 1996 έως την άνοιξη του 1997. Οι περιοχές εφαρμογής του προγράμματος καθορίζονται από τα νομαρχιακά προγράμματα βιολογικής γεωργίας λαμβάνοντας υπόψη τον παραγωγικό χαρακτήρα του νομού, την ποσοστιαία κατανομή των συμβατικών καλλιεργειών, τα ιδιαίτερα τοπικά προϊόντα του νομού, την κατανομή των ήδη ενταγμένων καλλιεργειών στο πρόγραμμα βιολογικής γεωργίας την περίοδο 1995-1999, τη διαγραφόμενη ζήτηση σε βιολογικά προϊόντα. Επιπλέον, το νομαρχιακό πρόγραμμα δίνει προτεραιότητα στην ανάγκη προστασίας των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών, όπως περιοχές του δικτύου «Φύση 2000», παραποτάμιας, παραλίμνιας, παράκτιας κλπ., την προτεραιότητα ενίσχυσης μειονεκτικών περιοχών, την ύπαρξη μικροκλιμάτων και επιδημιολογικών δεδομένων ευνοϊκών για τη βιοκαλλιέργεια και την ανάγκη για παραγωγή βιολογικών ζωοτροφών για την κάλυψη των αναγκών της βιολογικής κτηνοτροφίας.

Στη συνέχεια, η εθνική νομοθεσία τροποποιήθηκε με την υπ. Αριθμ. 349/333199/1314/02.03.1999 απόφαση των Υπουργών Γεωργίας και Οικονομικών όπου εγκρίθηκε η συνέχιση εφαρμογής του προγράμματος για την τριετία 1998-2000 με τη διάθεση 140.000 στρεμμάτων επιπλέον, έναντι της πρώτης τριετίας.

Με το νέο τριετές πρόγραμμα εισήχθη και νέος τρόπος διανομής των στρεμμάτων για τη βιολογική γεωργία. Καθιερώθηκε εθνικό απόθεμα 28.000 στρεμμάτων και επιπλέον κάθε νομός θα έπρεπε να απορροφήσει 2.000 στρέμματα. Οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις όφειλαν να καθορίσουν τις περιοχές, κοινότητες και καλλιέργειες στις οποίες θα έπρεπε να αναπτυχθεί η βιολογική γεωργία.

Το πρόγραμμα της βιολογικής γεωργίας για την περίοδο 2001-2006 στα πλαίσια εφαρμογής του νεότερου κανονισμού (ΕΚ) 1257/99 καθορίζεται με την απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων υπ. αριθμ. 85129/233/05.02.2001. Στην παραπάνω απόφαση αναφέρονται αναλυτικά οι στόχοι

του προγράμματος, οι περιοχές εφαρμογής του, τα κριτήρια επιλογής των εκτάσεων που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα και η κατανομή των εκτάσεων κατά έτος. Επιπλέον, αναφέρονται οι δικαιούχοι του προγράμματος και οι δεσμεύσεις τους, η διαδικασία που απαιτείται για την ένταξή τους στο πρόγραμμα, η διαδικασία πληρωμής και το ύψος των ενισχύσεων. Τέλος, αναφέρονται οι διαδικασίες ελέγχου και οι κυρώσεις στους παραβάτες. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται σε 54 από τις 57 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις της χώρας (δεν εφαρμόζεται στην Αθήνα, την Ορεστιάδα του Έβρου και την Ευρυτανία).

Στην εν λόγω Υπουργική απόφαση αναφέρεται σαφώς ότι οι εκτάσεις που είχαν ενταχθεί στο πρόγραμμα «Βιολογική Γεωργία» στις οποίες είχε ολοκληρωθεί η πενταετής περίοδος εφαρμογής του προγράμματος, δε μπορεί να είναι επιλέξιμες ένταξης στο πρόγραμμα. Αυτό σημαίνει τη μη δυνατότητα ανανέωσης των συμβάσεων (και τη μη παροχή οικονομικής ενίσχυσης) στους βιοκαλλιεργητές που έχουν ήδη επιδοτηθεί για μια πενταετία. Σημειώνεται ότι άλλες Ευρωπαϊκές χώρες συνεχίζουν τις επιδοτήσεις για τη βιολογική γεωργία πέραν της πενταετίας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω του κανονισμού 1929/2000 της 12.09.2000 δίνει, υπό προϋποθέσεις, στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να εγκρίνουν τη μετατροπή της εν λόγω υποχρέωσης σε μια νέα υποχρέωση πενταετούς ή μεγαλύτερης διάρκειας.

Με βάση την υπ. αριθμ. 428/339372/661/02.02.2001 απόφαση των Υπουργών Γεωργίας και Οικονομικών καθορίζονται οι οικονομικές ενισχύσεις για τους βιοκαλλιεργητές που εντάσσονται στο πρόγραμμα «Βιολογική Γεωργία» από 01.01.2001.

Σημαντική εξέλιξη για την περαιτέρω επέκταση της βιολογικής γεωργίας, αποτελεί η έκδοση της 29.1.2004 Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ 125316/19.1.2004), η ΥΑ 129166/21.6.2004 και η ΥΑ 130291/2.8.2004 το 2004, το 2005 η ΚΥΑ 619/135176/21.6.2005 και η ΥΑ 135576/7.7.2005 και το 2006 η ΥΑ 216561/16.5.2006. Βάσει των συγκεκριμένων αποφάσεων καθορίζονται οι επιδοτήσεις στη βιολογική γεωργία καθώς επίσης και οι διαδικασίες, οι ενισχύσεις ανά καλλιέργεια και το χρονοδιάγραμμα ένταξης των δικαιούχων.

Για τη διαδικασία και τον τρόπο ελέγχου και πληρωμών κατά την εφαρμογή των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων και επομένως και της βιολογικής γεωργίας,

εκδόθηκαν σχετικές υπουργικές αποφάσεις (ΚΥΑ 428/3393721/661/2.2.2001, ΚΥΑ 523/126710/13.3.2003 και ΚΥΑ 640/141102/1.12.2005). Για τη συμμετοχή στα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα και επομένως και στη βιολογική γεωργία, οι δικαιούχοι οφείλουν να εφαρμόζουν τους Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (ΚΟΓΠ) όπως αυτοί προσδιορίζονται στην ΥΑ 100949/2478/9.10.2000 και την ΚΥΑ 568/125347/20.1.2004.

Στις νέες αυτές αποφάσεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, προβλέπονται μεταξύ άλλων: α) η επανεξέταση για μια 5ετία των βιοκαλλιεργητών που πληρούν τις προϋποθέσεις του προγράμματος, β) η κατάργηση των περιορισμών για την επιδότηση της βιολογικής γεωργίας με αποτέλεσμα πλέον όλες οι περιοχές και όλες οι καλλιέργειες να είναι επιλέξιμες και γ) η αύξηση σε σημαντικό βαθμό (διπλασιασμός / τριπλασιασμός) των ποσών των επιδοτήσεων ανά καλλιέργεια.

Τέλος, επισημαίνεται ότι η Δ/ση Χωροταξίας και Προστασίας Περιβάλλοντος του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, συμμετέχει την περίοδο αυτή στην τρέχουσα διαδικασία σχεδιασμού της επόμενης προγραμματικής περιόδου 2007-2013 και η οποία είναι σε πλήρη εξέλιξη. Χωρίς ακόμη να μπορούν να δοθούν πολλές πληροφορίες, προβλέπεται σε γενικές γραμμές, στο Δ' ΚΠΣ να υλοποιηθούν δράσεις σχετικές με την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και την προστασία του περιβάλλοντος, κυρίως στο πλαίσιο του άξονα 2 «Βελτίωση του περιβάλλοντος και της Υπαίθρου» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 (ΠΑΑ) και το οποίο καταρτίζεται βάσει του καν. (ΕΚ) 1698/05 «για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το ΕΓΤΑΑ.

3.4 Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΒΠ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ

Η διακίνηση των ΒΠ είναι το σημαντικότερο κεφάλαιο στον τομέα της ΒΓ. Η τυποποίηση τους παίζει σημαντικό ρόλο. Τα ΒΠ διακινούνται σε κλειστές συσκευασίες ή κιβώτια. Στην ετικέτα των ΒΠ θα πρέπει να αναφέρονται:

1. Το όνομα και η διεύθυνση του παραγωγού.
2. Το όνομα και η διεύθυνση του μεταποιητή.
3. Το όνομα του προϊόντος.
4. Γίνεται αναφορά στον βιολογικό τρόπο παραγωγής.

3.4.1 ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Το εμπόριο ΒΠ στην Ελλάδα είναι αρκετά δυναμικό με μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης εξαιτίας του εδάφους και των κλιματολογικών συνθηκών οι οποίες είναι κατάλληλες για παραγωγή υψηλής παραγωγής ΒΠ. Η αγορά βιολογικών προϊόντων βρίσκεται στο στάδιο της ανάπτυξης από τα τέλη της δεκαετίας του '90. Η κατηγορία των βιολογικών προϊόντων επεκτάθηκε πέρα από τα αρχικά όρια της και οι προοπτικές της να κινηθεί ως η κυρίαρχη τάση μέσα στα επόμενα χρόνια κάθε άλλο παρά απαισιόδοξες είναι.

Βασικοί λόγοι προς αυτήν την επιλογή είναι:

- οι περιβαλλοντικές ανησυχίες και τα ζητήματα ασφαλείας των τροφίμων με τους καταναλωτές να έχουν την απαίτηση να γνωρίζουν ότι η τροφή τους δεν περιέχει χημικά πρόσθετα και είναι υγιεινή, φόβοι για τροποποιημένα γενετικά τρόφιμα και για τρόφιμα που προέρχονται από πειράματα εναντίον ζώων
- οι δυσάρεστες εμπειρίες των καταναλωτών από την άκρατη εκβιομηχάνιση της παραγωγής τροφίμων, ιδιαίτερα κατά την δεκαετία του '80. Η βιολογική αγορά τροφίμων στην Ελλάδα και γενικότερα στην Ευρώπη στηρίχθηκε σημαντικά από τον αντίκτυπο γεγονότων όπως αυτό της ασθένειας των τρελών αγελάδων αλλά και από άλλα πιο πρόσφατα εθνικά γεγονότα (γιαούρτια μεγάλης γνωστής εταιρείας,

ακατάλληλα μέλια) , ο φόβος των οποίων τόνισε την ανάγκη για επαγρύπνηση των καταναλωτών σε ζητήματα διατροφικής ασφάλειας και ποιότητας.

Η ποικιλία των ΒΠ επεκτείνεται τώρα σε ένα ευρύ φάσμα και αυτή η τάση παρέχει νέες ευκαιρίες για τους ενδιαφερόμενους.

3.4.2 ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΝΑ ΠΡΟΙΟΝ

Μιλώντας για τις κατηγορίες ΒΠ στην αγορά δεν περιοριζόμαστε μόνο σε τρόφιμα. Ενδεικτικά αναφέρουμε κατηγορίες ΒΠ (ΠΙΝΑΚΑΣ 1) που κυκλοφορούν στο λιανικό εμπόριο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΛΙΑΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ

ΜΗ ΤΡΟΦΙΜΑ	ΝΩΠΑ ΤΡΟΦΙΜΑ	ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑ
Καλλυντικά(σαμπουάν, σαπούνια, κρέμες κλπ	Ψυγείου και κατεψυγμένα	Κρασί και μύρα
Χειροτεχνήματα και δώρα	Φρούτα και λαχανικά	Pet food
Χαρτιά και κάρτες ανακυκλωμένα	Προϊόντα αρτοποιίας	Τσαΐ και Καφές
Βιταμίνες και συμπληρώματα διατροφής	Τυριά και Αλλαντικά	Χυμοί και αναψυκτικά
Απορρυπαντικά	Κρέας, ψάρι, κοτόπουλο	Αρτόματα και σάλτσες
		Κονσερβοποιημένα λαχανικά και σούπες
		Ζαχαρωτά και σνακ
		Ψωμί, κέικ, μπισκότα
		Μέλι, μαρμελάδα
		Δημητριακά
		Λάδια και ξύδια
		Ζυμαρικά
		Βότανα και μπαχαρικά
		Βρεφικές τροφές
		Επιδόρπια και κρέμες

Πηγή: www.ecocrete.gr/intex/retail_trade/prefecture_ilia/841PJK

Τα ΒΠ που παρουσιάζουν το μεγαλύτερο εμπορικό ενδιαφέρον για το νομό είναι τα τρόφιμα, δεδομένου ότι οι υπόλοιπες κατηγορίες ΒΠ δεν έχουν ισχυρή παρουσία στην τοπική αγορά.

Τα βιολογικά τρόφιμα για στατιστικούς λόγους χωρίζονται σε υποκατηγορίες όπως: τυποποιημένα τρόφιμα, γαλακτοκομικά προϊόντα, φρέσκο και κατεψυγμένο κρέας, αλκοολούχα ποτά (κρασί, μύρα, οινοπνευματώδη), φρούτα και λαχανικά και άλλα κατεψυγμένα προϊόντα.

Παραδοσιακά η κατηγορία των φρούτων και των λαχανικών υπήρξε η μεγαλύτερη υποκατηγορία της βιολογικής αγοράς τροφίμων στο νομό . Ωστόσο η βιολογική αγορά είναι νέα και συχνά η εμπορική της εξέλιξη χαρακτηρίζεται από αλλαγές.

Σύμφωνα με την έρευνα αγοράς του Ο.Ε.Β.Ε. (Ομοσπονδία Ενώσεων Βιοκαλλιεργητών Ελλάδος) που πραγματοποιήθηκε για μεμονωμένους νομούς της χώρας (ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2) κατά το έτος 2006 ο τομέας των φρούτων και των λαχανικών είναι ο ηγετικός υποτομέας στο νομό Ηλείας. Παρόλα αυτά ο τομέας των τυποποιημένων προϊόντων έχει λαμπρό μέλλον όχι μόνο επειδή είναι τρίτος στην έρευνα αλλά και η πορεία αυτών στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες είναι ανοδική.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ
ΦΡΟΥΤΑ ΚΑΙ ΛΑΧΑΝΙΚΑ	37,3
ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	26,2
ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΤΡΟΦΙΜΑ	19,6
ΝΩΛΙΟ ΚΡΕΑΣ	14,6
ΜΠΥΡΑ, ΚΡΑΣΙ, ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ	2,3

Πηγή: www.ecocrete.gr/intex/retail_trade/prefecture_ilia/8111PJL

Η αγορά ΒΠ ακολουθεί το κλίμα της αγοράς των προϊόντων της συμβατικής γεωργίας σε βαθμό που τείνει να γίνει η κυρίαρχη στην αγορά άλλων ευρωπαϊκών χωρών όπως αυτή της Αγγλίας. Προσπαθεί να καλύψει την καταναλωτική ζήτηση για ευκολία στην χρήση των προϊόντων διατροφής. Με άλλα λόγια το μέλλον στα ΒΠ είναι τα έτοιμα γεύματα και τα σνακ, με βιολογικά συστατικά. Προς την κατεύθυνση

αυτή κινούνται και οι καταναλωτές στο Νομό Ηλείας, ζητώντας τα προϊόντα αυτά και δημιουργώντας έτσι την απαίτηση της προσφοράς, δημιουργίας και προώθησης στο Νομό των προϊόντων αυτών.

3.4.3 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥΣ (ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ)

Στην ελληνική αγορά αρκετοί παραγωγοί δραστηριοποιούνται στον τομέα της ΒΓ (ΠΙΝΑΚΑΣ 3). Συγκεκριμένα οι πιστοποιημένοι ανά περιφέρεια είναι (έτος 2007):

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΙΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΛΕΓΧ. ΠΑΡΑΓΩΓ	ΣΥΝ/ΙΚΗ ΕΛΕΓΧ/ ΝΗ ΕΚΤΑΣΗ (στρ.)	ΚΑΘΕΣΤ ΩΣ ΕΛΕΓΧΟ Υ (στρ.)	ΜΕΤΑΒΑΤΙ ΚΟ ΣΤΑΔΙΟ (στρ.)	ΒΙΟΛ/Ι Κ Η ΓΕΩΡΓΙ Α (στρ.)	ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ
Αττικής	203	8238	624	3231	4382	Αμπέλι, δημητριακά, ελιά, εσπεριδοειδή
Βορείου Αιγαίου	245	13287	3284	3340	6663	Αμπέλι, δημητριακά, ελιά, εσπεριδοειδή
Δυτικής Μακεδονίας	28	3532	2525	481	526	Αμπέλι, δημητριακά, οπωροφόρα
Υπόλοιπης Δυτικής Ελλάδας	661	18698	2271	2955	13471	Αμπέλι, δημητριακά, ελιά, εσπεριδοειδή
π είρου	63	2327	372	878	1117	Δημητριακά, ελιά, εσπεριδοειδή, οπωροφόρα
Θεσσαλίας	105	5524	2507	1142	1876	Αμπέλι, δημητριακά, ελιά, οπωροφόρα
Ιονίων Νήσων	110	3774	764	1004	2005	Αμπέλι, δημητριακά, ελιά
Κεντρικής Μακεδονίας	212	8027	1860	4192	1975	Αμπέλι, δημητριακά, ελιά, οπωροφόρα
Κρήτης	471	17261	3809	4677	8775	Αμπέλι, δημητριακά, ελιά, οπωροφόρα
Νοτίου Αιγαίου	97	1867	852	355	659	Αμπέλι, δημητριακά, ελιά
Πελοποννήσου	927	48619	8936	12253	27430	Αμπέλι, δημητριακά, ελιά, εσπεριδοειδή, οπωροφόρα
Στερεάς Ελλάδας	240	16821	4648	5000	6633	Αμπέλι, δημητριακά, ελιά, εσπεριδοειδή, οπωροφόρα
ΣΥΝΟΛΟ	3419	149643	33135	40600	75906	

Εκτός από τους παραγωγούς αρκετοί επιχειρηματίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της παρασκευής βιολογικών τροφίμων (ΠΙΝΑΚΑΣ 4). Οι επιχειρηματίες αυτοί είναι είτε « παραγωγοί-παρασκευαστές », των οποίων οι γεωργικές επιχειρήσεις είναι καθετοποιημένες, δηλαδή τυποποιούν ή/και μεταποιούν τα προϊόντα που παράγουν στον αγρό και οι «παρασκευαστές» που παρασκευάζουν πρώτες ύλες βιολογικής γεωργίας που προέρχονται εκτός επιχείρησης.

3.5 ΚΑΝΑΛΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ

Τα ΒΠ φτάνουν στον τελικό καταναλωτή μέσα από μια αλυσίδα παραγωγής η οποία διαφαίνεται στο παρακάτω σχήμα:

3.5.1 ΚΑΝΑΛΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ

Τα δίκτυα διανομής ΒΠ στην Ηλεία ακολουθούν τη διανομή που επικρατεί σε όλη τη χώρα και κυριαρχείται όλο και περισσότερο από τα καταστήματα ΒΠ και τα super markets. Καθώς τα ΒΠ κερδίζουν όλο και περισσότερο την εμπιστοσύνη των καταναλωτών, τα καταστήματα ΒΠ και τα ειδικά τμήματα ΒΠ των super markets γνωρίζουν μια αλματώδη ανάπτυξη. Παρόλα αυτά -αντίθετα με ότι συμβαίνει με τις αγορές της υπόλοιπης Ευρώπης- τα σημεία λιανικής πώλησης όπου οι αγοραστές ψωνίζουν συχνότερα ΒΠ είναι οι βιολογικές λαϊκές αγορές (26,9% των αγοραστών), τα εξειδικευμένα καταστήματα (16,9%) και τα super market (9,2%). Το υπόλοιπο 47% αντιστοιχεί σε αγορές απευθείας από τους παραγωγούς (καταστήματα αγροκτημάτων) και τις άμεσες πωλήσεις.

3.6 ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΩΝ ΠΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ

Άμεσες πωλήσεις

Οι άμεσες πωλήσεις έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μέσα από μεθόδους κατ' οίκον. Το σχήμα αυτό δουλεύει με βάση την αρχή ότι ο πελάτης πληρώνει για την εβδομαδιαία ή δεκαπενθήμερη παράδοση των προϊόντων.

Καταστήματα αγροκτημάτων

Τα καταστήματα αγροκτημάτων είναι ένα σημαντικό σημείο πώλησης για απευθείας πωλήσεις ΒΠ. Μέσα από αυτήν την μορφή δίνεται η δυνατότητα στον πελάτη να γνωρίσει καλύτερα την διαδικασία παραγωγής.

Λαϊκές αγορές ΒΠ

Όπως πληροφορούμαστε από τον τοπικό τύπο, αν και σε περιορισμένο αριθμό, η διακίνηση των ΒΠ εντοπίζεται και σε μεγάλες λαϊκές αγορές του Πύργου και της Αμαλιάδας στις οποίες οι καταναλωτές μπορούν να προμηθευτούν φρούτα και λαχανικά.

3.7 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Όπως συμβαίνει στις περισσότερες περιοχές στις Ελλάδας έτσι και στο νομό Ηλείας σε μια κορεσμένη αγορά όπως αυτή των προϊόντων διατροφής, η ανάλυση της ζήτησης δείχνει ότι η αγορά μπορεί να αναπτυχθεί μόνο μέσα από την διαφοροποίηση των προϊόντων. Τέτοια περίπτωση διαφοροποίησης, αποτελούν τα ΒΠ που χαρακτηρίζονται υψηλής ποιότητας και παράγονται μέσω συγκεκριμένης παραγωγική διαδικασίας.

Τα τελευταία χρόνια η Β.Γ. έχει ευρέως διαδοθεί στην Ευρώπη αλλά χωρίς αντίστοιχη ανάπτυξη της αγοράς. Έτσι, ενώ υπάρχει ζήτηση, δημιουργούνται αποθέματα με πιθανή μείωση του επιπέδου των τιμών, που τελικά οδηγεί στον περιορισμό της παραγωγής, αλλά παράλληλα αποθαρρύνει την επέκταση του συστήματος της παραγωγής. Καθώς οι εταιρείες είναι συχνά επιφυλακτικές να δηλώσουν τις ποσότητες και τις τιμές, η συγκέντρωση αξιόπιστων στοιχείων και πληροφοριών είναι δύσκολη.

Όσον αφορά το θέμα της τιμής οι εκπρόσωποι των εταιρειών λένε ότι τα ΒΠ είναι κατά μέσο όρο 30% πιο ακριβά από τα συμβατικά ωστόσο ο καταναλωτής συναντά μια μεγαλύτερη διαφορά στα επί μέρους προϊόντα. Σε ορισμένες κατηγορίες όπως στο κρέας η τιμή των βιολογικών είναι αρκετά υψηλότερη. Γενικά, τα βιολογικά είναι πιο ακριβά διότι υπάρχει μικρότερη παραγωγή και η διαχείριση είναι πιο απαιτητική ανεβάζοντας το κόστος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΡΕΥΝΑ

4.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε σε τυχαίο δείγμα 100 ατόμων σε 8 πόλεις του Νομού Ηλείας την περίοδο Σεπτεμβρίου - Οκτώβριου 2009 με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε σε κομβικά σημεία των πόλεων όπως είναι οι σταθμοί των υπεραστικών λεωφόρων.

ΠΟΛΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ
ΠΥΡΓΟΣ	36%	30
ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ	6%	12
ΖΑΧΑΡΩ	30%	22
ΚΑΤΑΚΟΛΟ	4%	6
ΛΕΧΑΙΝΑ	2%	6
ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑ	4%	6
ΓΑΣΤΟΥΝΗ	4%	6
ΑΜΑΛΙΑΔΑ	14%	12

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΓΡΑΦΗΜΑ 1

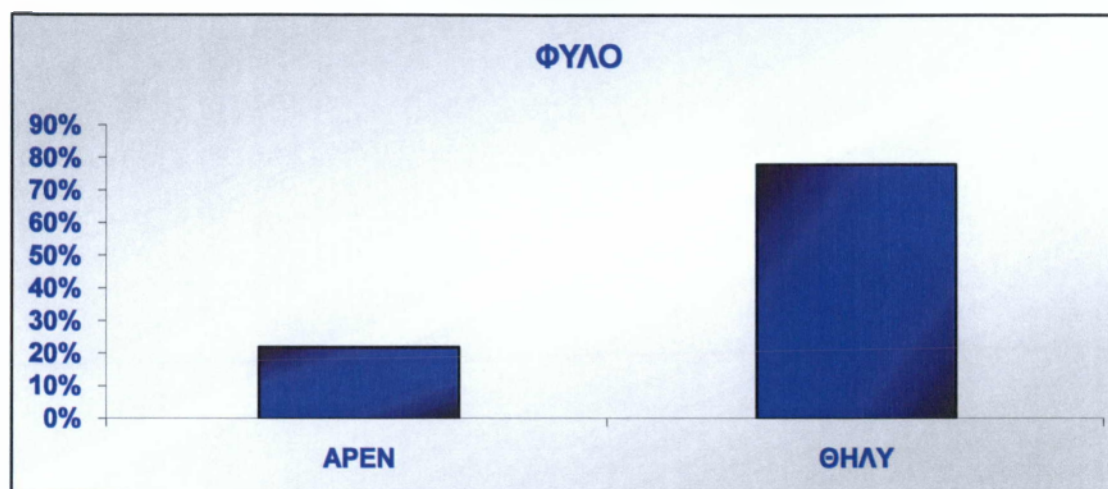

ΦΥΛΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΑΡΕΝ	ΘΥΛΗ
78	78%
22	22%

ΓΡΑΦΗΜΑ 2

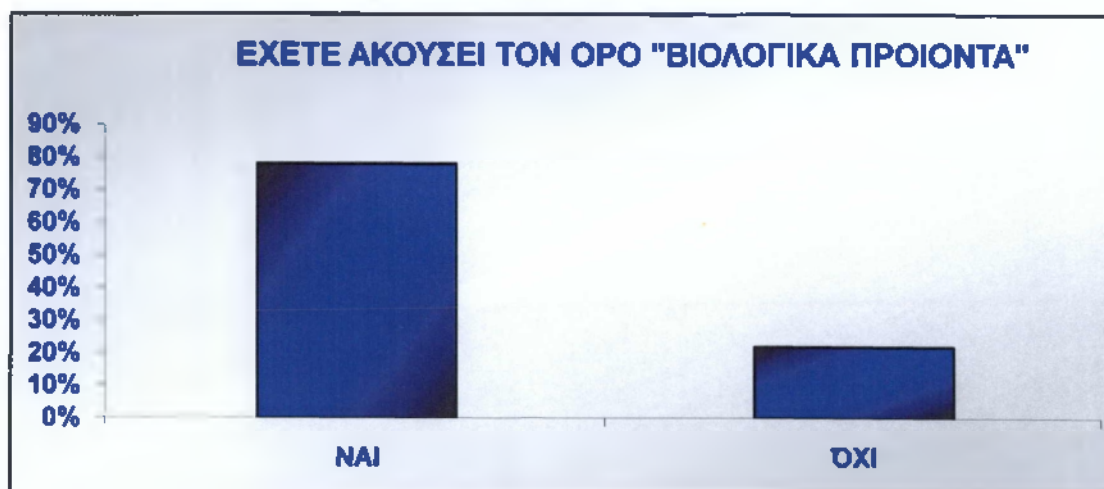
Στην πλειοψηφία τους το δείγμα μας είναι γυναίκες σε ποσοστό 78% ενώ μόλις το 22% των ερωτηθέντων είναι άνδρες.

ΕΧΕΤΕ ΑΚΟΥΣΕΙ ΤΟΝ ΟΡΟ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ;

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ		
ΝΑΙ	78	78%
ΟΧΙ	22	22%

ΓΡΑΦΗΜΑ 3

Συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος είναι άτομα που έχουν ακούσει τον όρο ΒΠ ενώ μόλις το 22% των ερωτηθέντων δεν έχει ακούσει για τα ΒΠ.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΓΟΡΑΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ;

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΓΟΡΑΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ			
Περισσότερο	από	1	22%
φορά/εβδομάδα			
Λιγότερο	από	1	66%
φορά/εβδομάδα			
1 φορά την εβδομάδα			12%

ΓΡΑΦΗΜΑ 4

Είναι ενδιαφέρον ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων αγοράζει βιολογικά τρόφιμα περισσότερο από μία φορά την εβδομάδα ενώ μόλις το 16% αγοράζει σε μεγαλύτερη συχνότητα ενώ κάθε εβδομάδα ΒΠ αγοράζει το 12% των ερωτηθέντων.

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΤΟΠΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΑΣ;

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΤΟΠΟΣ ΑΓΟΡΑΣ		
ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ	19	19,00%
ΣΟΥΠΕΡΜΑΡΚΕΤ	16	16,00%
ΥΠΕΡΜΑΡΚΕΤ	39	39,00%
ΕΙΔΙΚΟ ΜΑΓΑΖΙ	18	18%
ΛΑΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ	8	8,00%

ΓΡΑΦΗΜΑ 5

Το 39% των ερωτηθέντων αγοράζει ΒΠ από τα υπερμάρκετ το 19% από παντοπωλεία, τα 18% από ειδικό μαγαζί βιολογικών προϊόντων , το 16% από σουπερμάρκετ ενώ μόλις το 8% από λαϊκές αγορές .

ΠΟΙΑ ΕΙΔΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ		
Οργανικό ελαιόλαδο	28	28%
Οργανικές σταφίδες	22	22%
Βιολογικό ψωμί	38	38%
Βιολογικά πορτοκάλια	9	9%
Βιολογικό κρασί	3	3%

ΓΡΑΦΗΜΑ 6

Οι καταναλωτές δείχνουν την προτίμησή τους στο βιολογικό ψωμί σε ποσοστό 38% ενώ ακολουθεί η προτίμηση στο οργανικό λάδι σε ποσοστό 28%. Στη συνέχεια προτιμάτε η οργανική σταφίδα σε ποσοστό 22% και ακολουθεί σε μικρότερο ποσοστό η κατανάλωση βιολογικών πορτοκαλιών και το βιολογικό κρασί σε ποσοστό 3%.

ΑΠΟ ΠΟΥ ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΣΤΕ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ;

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΠΗΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ		
Από Μ.Μ.Ε.	30	30%
Από τον τύπο	25	25,00%
Από φίλους	27	27,00%
Από την οικογένειά μου	8	8%
Από ειδικούς	10	10%

ΓΡΑΦΗΜΑ 7

Η ενημέρωση των καταναλωτών για τα ΒΠ από τα ΜΜΕ σε ποσοστό 30%, ακολουθούν ο κύκλος των φίλων σε ποσοστό 27% και ο τύπος σε ποσοστό 25%, ενώ σε μικρότερο ποσοστό ενημερώνονται από ειδικούς 10% και από το οικογενειακό περιβάλλον σε ποσοστό 8%.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ;

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ		
Είναι πιο υγιεινά από τα συμβατικά	43	43%
Πλουσιότερη πηγή θρεπτικών ουσιών	29	29%
Είναι υψηλής αξίας γενικότερα	18	18%
Δεν είναι ευρέως διαθέσιμα	10	10%

ΓΡΑΦΗΜΑ 8

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων υιοθετεί την άποψη ότι τα ΒΠ είναι πιο υγιεινά από τα συμβατικά ενώ σε ποσοστό 29% πιστεύουν ότι είναι πλουσιότερη πηγή θρεπτικών στοιχείων. Μια ακόμα άποψη είναι ότι τα ΒΠ είναι γενικότερα υψηλότερης αξίας ενώ οι καταναλωτές πιστεύουν ότι δεν ευρέως διαθέσιμα.

ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΕΠΙΛΕΓΕΤΕ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ;

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ		
Είναι πιο υγιεινά	38	38%
Είναι πιο γευστικά	17	17%
Φιλικά προς το περιβάλλον	24	24%
Είναι καλύτερης ποιότητας	21	21%

ΓΡΑΦΗΜΑ 9

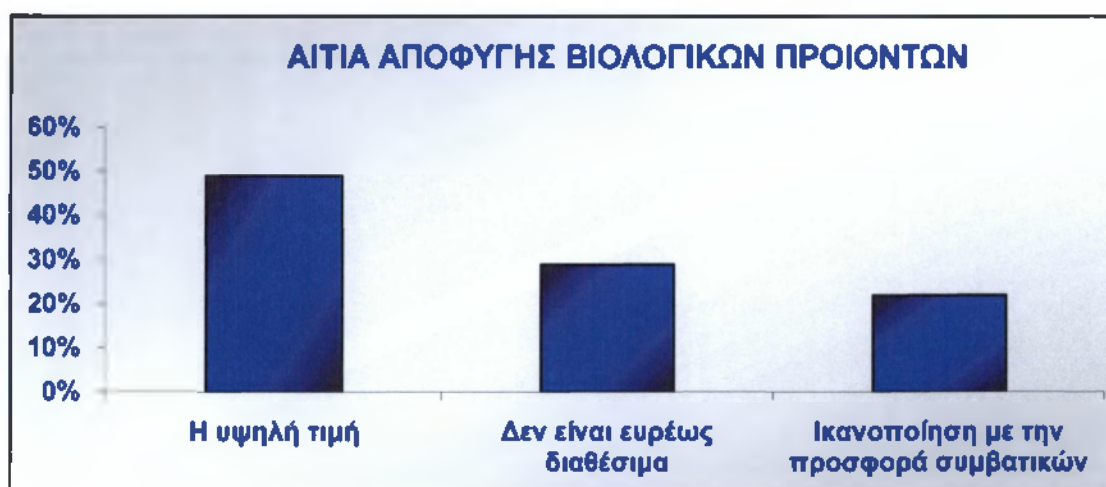
Οι λόγοι που επιλέγουν οι καταναλωτές ΒΠ είναι επειδή είναι πιο υγιεινά επίσης επειδή είναι πιο γευστικά ενώ ακόμα πιστεύετε ότι είναι φιλικότερα προς το περιβάλλον και επειδή είναι γενικά καλύτερης ποιότητας.

ΓΙΑ ΠΙΟ ΛΟΓΟ ΑΠΟΦΕΥΓΕΤΕ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ;

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ		
Η υψηλή τιμή	49	49%
Δεν είναι ευρέως διαθέσιμα	29	29%
Ικανοποίηση με την προσφορά συμβατικών	22	22%

ΓΡΑΦΗΜΑ 10

Οι λόγοι που αποφεύγονται από τους καταναλωτές τα ΒΠ είναι κατά κύριο λόγο η υψηλή τους τιμή. Οι καταναλωτές πιστεύουν ότι δεν είναι ευρέως διαθέσιμα και ακόμα δηλώνουν ότι είναι ικανοποιημένοι με τα με την προσφορά των συμβατικών προϊόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ως εκτατική δραστηριότητα χαμηλών εισροών, η ΒΓ παρουσιάζει ενδιαφέρον καθώς:

Μέσα από την αξιοποίηση αναπαραγόμενων μονάδων εισροών και της διαχείρισης των καλλιεργητικών μονάδων όπως: κατάλληλος σχεδιασμός αμειψισπορών, χλωρές λιπάνσεις, εδαφοβελτιωτικά παραγόμενα από τον ίδιο τον βιοκαλλιεργητή (π.χ.: κομπόστ). Η αγορά των επιτρεπόμενων λιπαντικών - φυτοπροστατευτικών εισροών νοείται ως συμπληρωματικό μόνο μέσο λίπανσης/φυτοπροστασίας, όταν τα παραπάνω λιπαντικά μέσα ή τεχνικές δεν επαρκούν.

Π्रेसβεύει τον περιορισμό της εντατικοποίησης της γεωργικής δραστηριότητας, η οποία επιβαρύνει υπέρμετρα το δημοσιονομικό κόστος της Κ.Α.Π. και ευθύνεται σε σημαντικό βαθμό για την υποβάθμιση των φυσικών πόρων.

Η εφαρμογή βιοκαλλιεργητικών τεχνικών είναι συνεπώς δυνατόν να οδηγήσει σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, δηλαδή σε καλύτερη αξιοποίηση των παραγωγικών συντελεστών, σε σύγκριση με τη συμβατική γεωργία και καλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα.

Ωστόσο, για να υπάρξουν τα πλεονεκτήματα αυτά προϋποτίθεται ότι η ΒΓ εφαρμόζεται με ουσιαστικό τρόπο (υπάρχει, δηλαδή, τεχνογνωσία). Όμως, ο μέσος Έλληνας βιοκαλλιεργητής δεν δείχνει να αντιλαμβάνεται τη βιοκαλλιέργεια ως διαφορετικό τρόπο αγροτικής παραγωγής. Απλώς αντικαθιστά τις εισροές που απαγορεύονται με επιτρεπόμενες, τις οποίες κατά κανόνα αγοράζει. Συνεπώς, δεν φαίνεται να κατανοεί επαρκώς τις δυνατότητες συμπίεσης του κόστους που του παρέχονται στο πλαίσιο της ΒΓ. Αυτό, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η βιοκαλλιέργεια, παράλληλα με τη μείωση των χημικών εισροών, απαιτεί συχνά αυξημένη εργασία, οδηγεί κατά κανόνα σε υψηλότερο κόστος παραγωγής.

Με βάση όλα τα στοιχεία που παραθέτουμε στην εργασία θα προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε τις βασικές κατευθύνσεις για τη διαμόρφωση αποτελεσματικών πολιτικών προώθησης της εγχώριας παραγωγής ΒΠ. Πιστεύουμε ότι οι πολιτικές στήριξης του κλάδου της βιολογικής αγροτικής παραγωγής πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα εξής:

Ο βιολογικός τρόπος καλλιέργειας πρέπει να αντιμετωπιστεί ως διαδικασία

παραγωγής αγροτικών προϊόντων ποιότητας και ποικιλίας και ως εκ τούτου, οι προσπάθειες στήριξης της οικονομικής βιωσιμότητας των καλλιεργητών πρέπει να στραφούν γύρω από τον άξονα αυτό.

Πολιτικές με στόχο τις υψηλότερες τιμές για βιολογικά παραγόμενα προϊόντα πρέπει απαραίτητα να συνδυαστούν με πολιτικές προσανατολισμένες στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και στη συμπίεση του κόστους της βιολογικής παραγωγής, ώστε να περιοριστεί η αύξηση των τιμών τους και έτσι η διαφορά της τιμής τους ως προς τα συμβατικά. Ειδικότερα, τέτοιες πολιτικές πρέπει να επιδιώκουν την ολοκληρωμένη εφαρμογή των ίδιων των αρχών του βιολογικού τρόπου καλλιέργειας (ενθάρρυνση ανάπτυξης εκμεταλλεύσεων με μεγάλο ρυθμό καλλιεργούμενων ειδών, αυτοτροφοδοτούμενων κατά το δυνατό σε εισροές κλπ.)

Με δεδομένο το χαρακτήρα του κλάδου της ΒΓ (ως αγροτικής δραστηριότητας με ειδικές απαιτήσεις τεχνογνωσίας παραγωγής), η ανάπτυξη νέων, πρακτικά εφαρμόσιμων τεχνολογιών παραγωγής ΒΠ θα αποτελέσει έναν από τους βασικούς μοχλούς επέκτασης του κλάδου.

Η ανάπτυξη συστηματικών και σε μόνιμη βάση μηχανισμών πληροφόρησης και εκπαίδευσης τόσο των βιοκαλλιεργητών όσο και των τεχνολογικών επιστημόνων (γεωργίας) είναι θεμελιώδης προϋπόθεση τόσο για την αποπεριθωριοποίηση του κλάδου όσο και για την οικονομική βιωσιμότητα των παραγωγικών του μονάδων (εκμεταλλεύσεων), μακροπρόθεσμα.

Εκτός από το κόστος παραγωγής, το επίπεδο της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται, την τεχνογνωσία και την εκπαίδευση των παραγωγών που συμβάλουν στην ανάπτυξη του κλάδου των ΒΠ ο Έλληνας καταναλωτής και οι παράγοντες που επηρεάζουν την αγοραστική του συμπεριφορά συμβάλουν σημαντικά στις εξελίξεις του κλάδου. Παρατηρούμε, συνεχώς, ότι δημιουργείται μια καινούρια σειρά βιολογικών προϊόντων τα οποία θεωρούνται, από ορισμένα τουλάχιστον τμήματα των καταναλωτών, ως διαφοροποιημένα. Πρέπει λοιπόν, να γίνει διαχείριση αυτή της σειράς με ολοκληρωμένο τρόπο, ώστε να επιτευχθεί η επιθυμητή υποκατάσταση των αντίστοιχων συμβατικών προϊόντων. Παρακάτω θα προτείνουμε στρατηγικές όσον αφορά την αύξηση της ήδη υπάρχουσας κατανάλωσης αλλά και για την ανάπτυξη της αγοράς με στόχο την προσέλκυση νέων αγοραστών ΒΠ. Συγκεκριμένα:

A) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

Το μάνατζμεντ πρέπει να αναζητήσει τρόπους να αυξήσει το μερίδιο των ΒΠ στις αγορές. Υπάρχουν τρεις βασικοί τρόποι. Πρώτον, πρέπει να ενθαρρυνθούν οι σημερινοί πελάτες να αγοράζουν περισσότερα ΒΠ. Δεύτερον, να προσελκύουν νέους πελάτες οι ανάγκες των οποίων είναι δυνατόν να ικανοποιηθούν με ΒΠ. Τρίτον, να πειστούν όσοι χρησιμοποιούν χημικά προϊόντα. Εδώ πρέπει να αρχίσουμε με την ομάδα των "ενδιαφερομένων", στην οποία έχουμε πιθανότητες ανταπόκρισης.

Για τους ένθερμους καταναλωτές των ΒΠ, η ποικιλία θεωρείται απαραίτητη. Η τιμή είναι λιγότερο σημαντική, ενώ η προώθηση πρέπει να αποβλέπει στη διατήρηση ή την αύξηση της κατανάλωσης. Για τους περιστασιακούς καταναλωτές, ο τρόπος διάθεσης ΒΠ, η τιμή και η ποιότητα είναι σημαντικές. Η προώθηση συνεπώς πρέπει να υπογραμμίζει τις θετικές πλευρές των ΒΠ (υγεία, περιβάλλον, ποικιλία) και τη δυνατότητα διάθεσης τους.

Για να ικανοποιηθούν οι επιθυμίες των καταναλωτών ΒΠ, θα πρέπει να υπάρξει αποτελεσματική διανομή μέσω εταιριών ή οργανισμών που σχετίζονται με την αγορά ώστε τα καταστήματα βιολογικών προϊόντων να εξασφαλίζουν τη διάθεση τους όλο το χρόνο. Τέλος, πρέπει να χρησιμοποιούν ειδικό προσωπικό που να ενημερώνει τους καταναλωτές μέσα στα καταστήματα.

Για τους χονδρέμπορους και τους μεταποιητές, η στρατηγική διείσδυσης σημαίνει ότι πρέπει να επεκταθεί η διάθεση των ΒΠ με εισαγωγές από το εξωτερικό. Σημαντική για τη μείωση του κόστους και των τιμών θεωρείται η βελτίωση στο τομέα της διοίκησης και της αξιοποίησης της σύγχρονης τεχνολογίας προς την οργάνωση των καταστημάτων (logistics). Τέλος, είναι απαραίτητη η συνεργασία των χονδρέμπορων με τους λιανοπωλητές.

B) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Για τους περιστασιακούς (ενδιαφερομένους) αγοραστές των super market και των ειδικών καταστημάτων είναι σημαντικές οι ίδιες παράμετροι με εκείνες που προαναφέρθηκαν σε σχέση με τη στρατηγική διείσδυσης στην αγορά. Στα super market και τα ειδικά καταστήματα είναι σημαντικό τα ΒΠ να έχουν την ίδια εμφάνιση και ποιότητα με τα συμβατικά. Η προώθηση των βιολογικών προϊόντων πρέπει να προσανατολίζεται στην αύξηση της γνώσης και της δοκιμής.

Οι εγγυήσεις που αφορούν την προέλευση των ΒΠ πρέπει να αποδεικνύονται

εύκολα, ενώ οι χονδρέμποροι πρέπει να εξασφαλίζουν τη διαρκή τροφοδοσία των σημείων λιανικής πώλησης.

Ειδικότερα για τον νομό Ηλείας, η ανάλυση που προηγήθηκε μας επιτρέπει να καταλήξουμε στο αισιόδοξο συμπέρασμα ότι τα βιολογικά προϊόντα έχουν σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης. Και τούτο όχι μόνο επειδή δεν έχουν ακόμη εισχωρήσει στο αναδυόμενο τμήμα των "καινούριων" καταναλωτών αλλά και επειδή δεν έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες κατανάλωσής τους από το τμήμα εκείνο που ήδη τα προτιμά.

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση των εξελίξεων σε έναν αναδυόμενο κλάδο αγροτικής δραστηριότητας, όπως η βιολογική γεωργία, ιδιαίτερα στο παρόν, πρώιμο στάδιο ανάπτυξης του, έχει ιδιαίτερη σημασία για την μετέπειτα πορεία του. Η οικονομική του πλευρά, ειδικότερα, χρήζει άμεσης και συστηματικής εμπειρικής διερεύνησης. Ο προσδιορισμός των πιθανών καθαρά οικονομικών πλεονεκτημάτων (παράλληλα προς τα περιβαλλοντικά και διατροφικά οφέλη) θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμος και ίσως περισσότερο καθοριστικός (από ότι φαίνεται εκ πρώτης όψεως) για την περαιτέρω επέκταση του κλάδου. Πρέπει οπωσδήποτε να εμπλουτιστούν με περισσότερο εκτεταμένες, διαχρονικές ερευνητικές προσπάθειες, ώστε να διερευνηθούν έγκαιρα και εμπειριστατωμένα οι προοπτικές εξέλιξης του κλάδου των βιολογικά παραγόμενων αγροτικών προϊόντων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βακάκης & συνεργάτες « Πρόβλεψη των Τεχνολογικών Επιπτώσεων στην Ελληνική Γεωργία με ορίζοντα τα έτη 2000 και 2010, τελική έκθεση, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, Αθήνα Δεκέμβριος 1994

Ζαφειρόπουλος Κ., Πασχαλούδης Δ., «Έρευνα Marketing » Β. Γκιούρδας Εκδοτική Επιτροπάκη Εμμ., «Βιολογική Γεωργία», εκδόσεις βιβλιοεκδοτική Α.Ε

Καβάλλαρης ΠΑΝ. Πρακτικά Δημερίδας "Βιολογικά Προϊόντα" Καλαμάτα 1998

Καμπουράκης Εμμ., «Συστήματα οικολογικής παραγωγής , βιολογική γεωργία και οικολογική φυτοπροστασία. ΔΗΩ. τεύχος 2

Κρυστάλλης Α. ΚΑΙ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ Χ.(2003) «Ο Έλληνας καταναλωτής βιολογικών προϊόντων Μια πανελλήνια έρευνα marketing» Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης

Παπάναγιωτου Ε., Μηλιάδου Δ. και Φωτόπουλος Χ.(2001)«Βιολογική Γεωργία Φυτική και Ζωική παραγωγή» Πρακτικά ημερίδας Θεσσαλονίκη, 2 Φεβρουαρίου 2001, Εκδόσεις Αθ.Σταμούλης

Πάτσης Χ. , Παπαδόπουλος Χ. "Τα βιολογικά προϊόντα από την οπτική των καταναλωτών". Εισηγήσεις 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας: Κράτος και αγροτικός χώρος, Αθήνα 1998.

Σγουρός Σπύρος, «το Ελληνικό βιολογικό λάδι, η σημερινή κατάσταση του και οι προοπτικές του» ΔΗΩ τεύχος 2

Σγουρός Σπύρος, (Ιουλ.-Αυγ.-Σεπτ. 1997), « Η βιολογική γεωργία στην Ελλάδα», ΔΗΩ, τεύχος 3

Φουντής Φίλιππος, « Η σημασία του Κανονισμού της Ε.Ε για τα βιολογικά προϊόντα», ΔΗΩ τεύχος 1

Φωτόπουλος, Χρίστος «Το παραγωγικό σύστημα της βιολογικής γεωργίας ως εναλλακτική λύση για την ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου» Αθήνα 1999

Φωτόπουλος Χρίστος. (2000) «Βιολογική Γεωργία: Κόστος αποδοτικότητα. ανάλυση αγοράς και στρατηγικές marketing» Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΔΗΩ. τεύχος 6, έκδοση Ιούνιος 1998. (σελ. 11-14,22-23), Κώστας Μπουγιούρης

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΔΗΟ, τεύχος 7, έκδοση Σεπτέμβριος 1998,(σελ. 43-44).Σωκράτης Ζαμπέλογλου

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΔΗΟ, τεύχος 10, έκδοση Μάρτιος 1999. (σελ.21-30), Μιχάλης Αναστασιάδης, Αλεξάνδρα Κυριαζοπούλου, Φωτεινή Λάσκαρη, Σπύρος Σγουρός

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΔΗΩ, τεύχος 14, έκδοση Μάρτιος 2000,(σελ. 39-42), Σ. Σγουρός και Φ. Λάσκαρης

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΔΗΩ, τεύχος 20, έκδοση Σεπτέμβριος 2001.(σελ. 17-21), Σπύρος Κακουριώτης

ΠΗΓΕΣ INTERNET

www.bioport.gr/modules.php, 20/10/09, 09:55

www.greekinsight.com, 12/09/09, 07:40

www.eurocharity.gr. 10/08/09, 20:40

ec.europa.eu/agriculture, 09/09/09, 20:40

eurostat.statistics.gr, 18/10/09, 22:45

www.biohellas.gr , 08/09/09, 08:40

www.bionews.gr, 11/10/09, 22:15

www.agrocert.gr

www.minagric.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΤΕ ΜΕ (X) ΤΗΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΑΣ ΣΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΦΥΛΟ

ΦΥΛΟ	
ΑΡΕΝ	
ΘΥΛΗ	

ΕΧΕΤΕ ΑΚΟΥΣΕΙ ΤΟΝ ΟΡΟ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ;

ΝΑΙ	
ΟΧΙ	

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΓΟΡΑΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ;

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ 1 ΦΟΡΑ/ΕΒΔΟΜΑΔΑ	
ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΠΟ 1 ΦΟΡΑ/ΕΒΔΟΜΑΔΑ	
1 ΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ	

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΤΟΠΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΣΑΣ;

ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ	
ΣΟΥΠΕΡΜΑΡΚΕΤ	
ΥΠΕΡΜΑΡΚΕΤ	
ΕΙΔΙΚΟ ΜΑΓΑΖΙ	
ΛΑΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ	

ΠΟΙΑ ΕΙΔΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ:

ΟΡΓΑΝΙΚΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	
ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΣΤΑΦΙΔΕΣ	
ΒΙΟΛΟΓΙΚΟ ΨΩΜΙ	
ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	
ΒΙΟΛΟΓΙΚΟ ΚΡΑΣΙ	

ΑΠΟ ΠΟΥ ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΣΤΕ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ:

ΑΠΟ Μ.Μ.Ε.	
ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΥΠΟ	
ΑΠΟ ΦΙΛΟΥΣ	
ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΟΥ	
ΑΠΟ ΕΙΔΙΚΟΥΣ	

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ;

ΕΙΝΑΙ ΠΙΟ ΥΓΙΕΙΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΜΒΑΤΙΚΑ	
ΠΛΟΥΣΙΟΤΕΡΗ ΠΗΓΗ ΘΡΕΠΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ	
ΕΙΝΑΙ ΥΨΗΛΗΣ ΑΞΙΑΣ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ	
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΥΡΕΩΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	

ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΕΠΙΛΕΓΕΤΕ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ;

ΕΙΝΑΙ ΠΙΟ ΥΓΙΕΙΝΑ	
ΕΙΝΑΙ ΠΙΟ ΓΕΥΣΤΙΚΑ	
ΦΙΛΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	
ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	

ΓΙΑ ΠΙΟ ΛΟΓΟ ΑΠΟΦΕΥΓΕΤΕ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ;

Η ΥΨΗΛΗ ΤΙΜΗ	
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΥΜΒΑΤΙΚΩΝ	
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΥΡΕΩΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ!!!